

P. 11
34

Nu se împru-
mută acasă.

ANUL III Nr. 33-34

AUGUST-SEPTEMBRIE, 1937

APOSTOLUL

— REVISTA DIDACTICA ȘI LITERARA —

SUMARUL:

Promovarea elementului rural	Prof. I. Gabrea
Rolul imitației	T. Macovei
Monografia satului Șerbești	Pr. D. Săvescu
Boerescul și Oamenii mari	Th. Ursu
Atingerea Străromânilor cu barbarii	V. Țăranu
Romanul în lit. română	de H. Mestecăneanu
Cronici	de M. Avadanei
Note, Recenzii	N. Moga și V. Țăranu

BIBLIOTECA
DOCUMENTARA
ORAȘUL PIATRA NEAMȚ

Redacția și Administrația: Inspectoratul Școlar Neamț

17584

COLABORATORII REVISTEI:

VICTOR ANDREI, MIHAI AVADANEI, V. CIUBOTARU,
MIH. COJOCARU, V. DORNEANU, ION DRAGAN, G.
FIDLER, V. GABUREANU, Pr. M., GAVRILESCU, V.
GHIȚESCU, T. MACOVEI, N. MOGA, G. MOROȘANU,
N. PODOLEANU, I. PAPUC, S. PURICE, A. A. ROTUNDU,
V. SCRIPCARU, M. D. STAMATE, C. TĂNASE TEIU.
I. TĂZLĂUANU, VICTOR ȚĂRANU, MIH. TEODORESCU,
D. ȚIPA, C. TURCU, TH. URSU, I. VESPREMIE etc.

A P O S T O L U L

REVISTĂ DIDACTICĂ ȘI LITERARĂ

APARE ODATĂ PE LUNĂ SUB ÎNGRIJIREA CERCULUI DIDACTIC PIATRA-NEAMȚ

FONDATORI:

C. LUCHIAN, V. SCRIPCARU, C. TURCU, EUFR. MANOLIU, ALEX. GHEORGHIU,
M. AVADANEI, D. HOGEA, T. MACOVEI, M. STAMATE, I. RAFAIL, I. STROIA

COMITETUL DE CONDUCERE

V. GABOREANU și V. ȚARANU redactori.

S. PURICE. casier; M. AVADANEI, secretar-bibl.otecar.

EUFR. MANOLIU, V. SCRIPCARU, C. TURCU, TH. URSU, membri.

P E D A G O G I E. E D U C A Ț I E. M O N O G R A F I I

Promovarea elementului rural.

Participarea copiilor din mediul rural la învățământul secundar este o problemă, care n'a fost nici pusă, nici discutată până acum, cu toate că ea este de o însemnătate covârșitoare în politica de cultivarea poporului.

După ultimul recensământ, cel din 1930, populația României este alcătuită din 79,9% săteni și 20,1% orășeni; în cifre rotunde 80% rurali și 20% urbani.

Intru cât populația rurală este constituită în cea mai mare parte din Români (de origine) și întru cât ea a fost totdeauna rezervorul, din care s'au ridicat, prin aprigă luptă selectivă, atâtea elemente reprezentative ale neamului, avem tot interesul să știm *care este participarea copiilor din mediul rural, în raport cu cei din mediul urban, la învățământul secundar de ori ce categorie: gimnazii și licee, școli normale, seminariile, licee militare, școli comerciale, profesionale, de meserii și școli de agricultură.*

Spre a înțelege întreaga semnificație a acestei participări o arătăm aici în raport cu numărul copiilor din școala primară: urbană și rurală.

A n i i	Copii din mediul urban		Copii din mediul rural	
	Inscriși în școala primară	înscriși în șc. secundare	Inscriși în șc. primară	Inscriși în șc. secundare
1921—2	189.931	63.069	1.245.914	63.340
2—3	189.412	70.821	1.181.054	71.693
3—4	194.096	90.489	1.179.011	72.987
4—5	167.018	96.627	1.228.016	83.777
5—6	191.069	102.726	1.345.581	89.170
6—7	192.993	105.396	1.406.338	93.027
7—8	199.167	107.255	1.474.719	99.332
8—9	211.177	99.944	1.575.278	90.214
9—30	231.823	94.999	1.623.960	76.270
1930—1	243.834	80.334	1.730.115	66.732
1—2	259.246	88.754	1.795.037	55.568
2—3	423.143	113.926	1.906.798	62.157
3—4	418.693	115.973	1.974.990	58.846
4—5	422.081	118.614	2.057.426	59.138
Total	3.534.283	1.357.877	21.724.237	1.043.211

Din aceste cifre rezultă următoarele:

a) Deși populația rurală a Țării este de 80% și cea urbană numai de 20%; din 3.534.283 copii înscriși în școlile primare urbane, în timp de 14 ani, au trecut în învățământul secundar 1 357 877 copii (înscriși); ceea ce înseamnă 38.4%; iar din cei 21.724.237 copii înscriși în școlile primare rurale, au reușit să treacă în școlile secundare de toate categoriile (practice și teoretice), numai 4.7%; prin urmare; *participarea copiilor din mediul rural la școlile secundare este de 8 ori mai mică decât acelor din mediul urban în raport cu populațiile respective: rurală și urbană.*

b) Participarea copiilor din mediul rural la învățământul secundar a fost mai mare decât acelor din mediu urban până în anul 1923; de atunci încolo, participarea copiilor din mediul urban a crescut vertiginos; în același timp, a copiilor din mediul rural a scăzut, sub a celor din mediul urban, tot vertiginos până în 1932, și se menține în scădere până în prezent.

Pentru a înțelege și tendințele copiilor din mediul rural spre diferitele școli secundare, adăugăm că cei 4.7% copii trecuți la școlile secundare, în timp de 14 ani, s'au repartizat astfel:

2.2 ⁰ / ₀	la gimnaziile și licee
1 ⁰ / ₀	„ șc. normale
0.2 ⁰ / ₀	„ seminariile
0.2 ⁰ / ₀	„ șc. profesionale
0.3 ⁰ / ₀	„ „ comerciale
0.5 ⁰ / ₀	„ „ de meserii
0.2 ⁰ / ₀	„ „ de agricultură
0.1 ⁰ / ₀	„ „ licee militare.

Din această repartizare a copiilor din mediul rural la diferitele școli secundare, rezultă următoarele :

a) Ei se îndreaptă mai mult spre școlile teoretice (gimnaziile și licee) și prea puțini spre cele practice (comerciale, profesionale de meserii).

b) Se îndreaptă uimitor de puțini spre școlile de agricultură (0.2⁰/₀). În prezent, 1936 — 1937, în toate școlile de agricultură din Țară, nu sunt decât 3747 elevi... în țara *eminamente agricolă* cu 80⁰/₀ din populație trăind *direct* din agricultură și ramificațiile ei).

Prin urmare, constatări generale: a) O participare îngrijitor de redusă a copiilor din mediul rural la școlile secundare; b) chiar cei care trec la aceste școli, ocolesc pe cele practice (în special pe cele de agricultură și meserii).

Explicația acestei stări de lucruri o găsim în faptul că, aproape toate școlile secundare fiind la orașe, părinții copiilor din mediul rural trebuie să facă eforturi înzecit mai mari decât cei din mediul urban, pentru a-și trimite și susține copiii la școlile secundare. Și în perioada de devalorizarea produselor agriculturii, sătenii n'au mai putut face asemenea eforturi.

Școlile secundare funcționează prin urmare mai mult pentru nevoile orașenilor și prea puțin pentru ale sătenilor. Și chiar atunci când aceștia reușesc să-și trimită copiii la școlile secundare, preferă pe cele teoretice, din lipsă de înțelegere a utilității celor practice.

Rezultă din cele de mai sus că satele nu se resimt de învățătura și educația superioară, cele pe care o poate da școala primară, decât pentru 4.7⁰/₀ din tineret; în realitate, nici pentru atâția, dacă luăm în seamă faptul că cei mai mulți din tinerii care trec prin școlile secundare nu se mai întorc în viața satelor. Socotim că aceasta este cauza principală, pentru care ridicarea materială și intelectuală a satelor se face așa de anevoios.

Oricine gândește obiectiv la această stare de lucruri constată că se impun măsuri urgente spre a înlesni posibilitatea de trecere la învățământul secundar, teoretic și practic, a cât mai multor copii dotați din mediul rural. La cel teoretic, pentrucă în toamna anului 1935, s'au prezentat la admiterea în gimnaziile și liceele de băieți 10.847 candidați și au fost admiși 9296, deci aproape toți și foarte mulți cu media 5; ceea ce

înseamnă că școalele teoretice n'au posibilitatea să facă o selecție mai riguroasă din lipsă de candidați. Prezentându-se la aceste examene cât mai mulți copii din mediul rural, s'ar spori posibilitățile de selectare. Copiii din mediul rural trebuiesc îndemnați să meargă însă mai ales la învățământul secundar *practic* (școale industriale, comerciale și în primul rând la cele de agricultură), fiindcă Țara are nevoie mai mult de *practicieni*, decât de *teoreticieni*.

Măsurile prin care s'ar înlesni această posibilitate ar fi următoarele :

1) Propagandă făcută de învățători printre săteni să-și trimită copiii în cât mai mare număr la școale secundare, în primul rând practice.

2) Formarea de asociații din persoane înțeleghătoare ale problemei, — pe comune și județe, — care să susție pe copiii buni din mediul rural la învățatură în școalele secundare. Și asemenea asociații și-ar putea atinge scopul prin :

3) Instituire și acordare de burse comunale și județene copiilor merițoși.

4) Organizarea de căminuri, în orașele cu școale secundare, pentru copiii din mediul rural.

Gândindu-ne că dreptatea acestei cauze este prea evidentă, *ne îngăduim să facem un călduros apel la cei care înțeleg semnificația problemei și pot să contribue la rezolvarea ei, să treacă la acțiune neîntârziat.*

Profesor Iosif I. Gabrea
Conf. Universitar

Rolul imitației în formarea limbajului

Copilul se naște cu predispoziția spre exprimare. Plusul de energie și-l cheltuiește jucându-se mai ales cu organele vorbirii; buzele, limba, faringele. În prima fază (până la 7 luni), copilul imită sunetele scoase de el însuși. Având înclinație spre imitație, încetul cu încetul, încearcă să imite vorbirea celor din jur. Fără să-și dea seama, învață așa o mulțime de cuvinte; mai târziu, când pricepe importanța vorbirii, el imită și mai mult, dând mare impuls vorbirii.

Dacă n'ar fi această predispoziție, de unde ar putea să învețe copilul vorbele, dacă nu dela cei din jurul lui. Fără imitație, n'ar fi posibilă convorbirea între un copil și un adult

Cu toate că el aude de multe ori un cuvânt, vedem că deabia poate pronunța, ba câte odată schimonosește ceea ce aude

încât noi numai decât bănuim înțelesul; dacă n'ar avea acest ajutor (imitația) cine-și poate închîpui ce ne-ar spune?

Neavînd nici memoria nici judecata pe deplin dezvoltate, învățarea limbii materne n'ar fi posibilă în alt chip, decât numai imitînd de mai multe ori, ceea ce aude.

În faza silabisirii (7-18 luni), predomină imitația împreună cu jocul. În această epocă, copilul imită pronunția (silabisirea), sensul vorbelor fiind greu de înțeles.

Comenius fondează întreaga sa pedagogie pe principiul: *învățarea limbii materne să se facă înaintea celorlalte limbi*. Primele lui cărți sunt scrise în limba maternă. A învăța altă limbă înaintea celei materne, e ca și cum ai învăța pe copil să călătorească înainte de a ști să meargă pe propriile-i picioare (Comenius).

Pentru ca să fim pricepuți de copil, în epoca învățării vorbirii, ni se cere nouă: părinți și educatori, să fim cu multă băgare de seamă, când ne exprimăm. Dat fiind faptul că mai întotdeauna copiii înțeleg altfel unele cuvinte, față de cei mai mari, să avem o deosebită grijă, alegînd cuvinte concrete, clare și frumos expuse.

Grijă față de copil trebuie să avem, dealtfel, în tot timpul; la școală fără discuție că trebuie să ne exprimăm clar și pe înțelesul tuturor.

Acasă e locul unde învață copilul tot felul de vorbe; decî părinții să fie mereu conștienți de ceea ce spun (vorbe), cât și de ceea ce fac (gesturi). Copiii imită tot ce văd și tot ce aud. Dacă toți părinții ar supraveghea pe copii, n'am mai auzi înjurături la copiii care vin la școală dovedind astfel că unii părinți nu se pot abține în fața copiilor, sau că strada (locul de joacă al celor mai mulți copii) este mediu infectat cu vorbe urîte, tot din cauza neatenției celor ce cresc copii.

În timpul vacanței mai ales, putem trage cu urechea pe la grupurile de copii, de pe stradă, și ne vom minuna de feluritele vorbe pe care inconștient le spun unii altora. Asupra celor observate se pot face cuvîntări părinților în șezătorile de toamnă și de iarnă.

Inv. Teofan Macovei

Monografia satului Șerbești-Neamț

și a bisericii Sf. Gheorghe.

(urmare)

Mai sunt publicate și alte zapise de vânzare de moșii și de hotărnicii relativ la satul Șerbești, fără mare importanță însă, pentru istoricul satului

În partea de răsărit a satului, se găsesc locuri (bucăți de moșie) cu nume de sate, ca: Broșteni, Ungurași, Trudești, Itești Tătărăși, Ilișești etc. Documentele ne mărturisesc că toate aceste nume au fost sate care azi sunt dispărute și au rămas în graiul poporului, ca numiri pentru locurile unde au fost aceste sate.

Dau un document doveditor despre mai multe sate dispărute:

Hotărnicia Trudeștilor, ținutul Neamțului

„Intru tot cinstite părinte logofete mare, să fii dumneata sănătos. Viind popa Mihalache Ghene din Șerbești, cu ruda lui Ioana, cu Topliță surori..... cu cartea Măriei Sale lui Vodă și cu cuvântul domniei Sale, ca să mergem la sat la Trudești, să socotim cu oameni buni și să alegem despre toate marginile, după drese ce vom avea. Deci, noi, după cuvântul dumiitale, am mers la numitul sat Trudești, pe valea neagră, în ținutul Neamțului și am strâns oameni buni pe Petre de Unguraș și Dumitru ot tam... Pântea ot Ghigoești.... Costin nemeșul ot Broșteni, Vasile ot tam, Ionașc Platon ot Tălușești; răzeși și megieși, și am socotit cu acești oameni buni numitul sat, măsurând vatra satului, am împărțit-o drept în două și au venit partea de sus despre Eungești, Ghenei și lui Ioan..... unde am pus o piatră, pe lângă Ghigoești până în hotarul Bungeștilor, unde s'au împlinit 58 de pământuri, am pus altă piatră și de acolo drept spre amiază-zi, sub deal ce-i zice munte ¹⁾ și de acolo la deal pe din sus de chilie..... am pus altă piatră, între pământurile Trudeștilor cu Bungeștii, și de acolo în gios la capetele pământurilor, până în colțul Tătărășilor din gios unde s'au umplut opt zeci de pământuri. În capul Ilișăștilor am pus altă piatră din sus și de acolo tot în gios pe la capetele pământurilor Trudeștilor și pe la capul Ilișăștilor, până în capul Sirbilor din sus, unde s'au umplut una sută patrusprezece pământuri.... deasupra am pus altă piatră, în capetele moșiilor: Trudești și Sirbii și în capul Ungurașilor, până în capul hudiții cei mari din dreptul satului Trudești..... și de acolo drept pe chiciorul hudiții, pe din gios de livada vornicului și peste bahnă, în colțul siliștii despre bahnă, între siliștea Trudeștilor și a Ungurașilor, s'au pus altă piatră din gios de iazul vornicului și de acolo..... prin

¹⁾ E vorba de dealul pietros ce se numește astăzi „Stânca“.

capătul siliștei din gios despre Unguraș, în dreptul bisericii am pus altă piatră și așa s'au încheiat tot satul Trudeștilor împrejur; măsurând toate pământurile, au ieșit 380 pământuri și un clin în tot hotarul, iar pentru 40 de pământuri, ce *ne-au* arătat Iordăchiță un zapis de danie dela Sofronia fata Antemiei, nepoata Anii, strănepoata lui Toader Trudescu l-au dat s'au dăruiț partea ei întru care scrie zapisul din veleat 6909 (1401 Noemvrie 8, cu mulți marturi și au mai arătat Iordăchiță o cinstită carte a măriei sale Vodă, ce scrie la Vasile Comisul... împărțind satul drept la patru bătrâni, arătând Ghene un ispisoc dela Radu Vodă 7054 (1546) Mart. 15 ce scrie că de a lor bună voie, de nime siliți nici asupriți, s'au ales al lor drept sat Trudeștii ce-i zăce la munte, pe valea neagră, ținutul Neamțului și s'au venit bătrânului Ghene și surorii sale Drăgnica partea din sus despre Bungești și lui Ștefan Dabija Vornicului și lui Ionașc Topliță, partea din gios despre Unguraș și cu o vatră de heleșteu. S'au mai arătat Ghene un ispisoc de la Ștefan Vodă 6959 (1451) Octomvrie 24, ce dă și întărește pe moșul lor Toader Trudescu cu acest sat Trudeștii pe valea neagră, ținutul Neamțului și noi după drese ce ni-au arătat, au dat această hârtie de mărturie hotarnică iscălită de noi și de alți care s'au prilejit puindu-ne și pecețile 7175 (1667) Martie 10.

Iscăliți	}	(Andrei Ciogole pârăcalab ot Neamț hotarnic
		Ghelasie medelnicer ot Mărgineni
		Grigore ot Mastacăn.
		Petre ot Unguraș,
		Dumitru ot tam
		Pântea ot. Ghigoești. Copia dela 1826 ¹⁾

Iată un document în care se vorbește de atâtea sate: Bungești, Froșteni, Trudești, Unguraș, Sirbii, sate ce azi nu mai sunt, rămânând numai numele locurilor respective.

La Broșteni s'a găsit în pământ o piatră, probabil mormântală, scrisă în slavonește, ce se găsește acum la școala din Șerbești, pe care o transcriu în litera latină:

SIKAMESÄTBO RIPOPANDRIAN SINUS BOEMU ILIEA PRESTA BISEA MUT KB VLET 7183 (1675).

În traducere: „Această piatră s'a făcut de popa Andrian și fiul său Ilie care a murit la anul 7183,, (1675).

La Trudești s'a găsit o altă piatră de mormânt scrisă în slavonește care se păstrează în pridvorul bisericii din Șerbești. Piatra este bine păstrată, literă ușor descifrabilă, mai având și unele litere roase și șterse; o transcriem în literă latină:

SÄKAMESÄTVO V ? IUKRASIPA TOADER VEL SPÄTAR IKIM.
câteva litere nedescifrabile.

¹⁾ Teodor Codrescu „Uricarul“ Vol: XXV 1895 p. p. 66-69.

SATA SNISIN GRIGORI PREATSVTVISEAT VĂDI DUKA VO (câteva litere nedescifrabile.)

In traducere ¹⁾: „Această piatră a făcut-o și înfrumusețat-o Toader vel spătar Ichim și soția lui Safta și copiii lui Grigorie... (două cuvinte netraduse) Duca Voevod....., (alte litere și cuvinte netraduse). —

Mai dau un document din 1817 August 15, despre un sat Itești, azi dispărut.

„Hotărnicia Iteștilor ²⁾ ținutul Neamțului(?!) învecinată cu Șerbești... cu 30 stânjeni ce mai are dumnealui vornicul Costache Canta, cumpăratură dela Ilinca a preotului Ioniță Istrati, ot Șerbești și cu 120 stânjeni, ce trage iarăși cumpărături vechi..... mai sus unde se făcu cotul acestor două moșii Itești și Stănțești ³⁾ pentru care au pricină răzeșii din Itești ⁴⁾ cu răzeșii din Șerbești și au rămas până când s'au dat sfârșit hotărîturii ce s'a început a moșiei Șerbeștilor cu moșia Pădureni⁵⁾ și atunci au să caute răzeșii din Șerbești pentru cei 43 stânjeni... etc.

Intr'un zapis de vânzare din anul 1661 se vorbește de persoane de vază din Șerbești⁶⁾ (Vistiernicul Iordache Cantacuzino):

„Adică eu Istina fata lui Nichifor din Șerbești, scriu și mărturisesc cu acest zapis al nostru, cum de nimene silită nici împresurată, ci de a me voie, am vândut a me dreaptă ocină și moșie ce se va alege la sat la Dușăști din vatra satului și din țarnă și din pădure și din fânaț..... și am vândut dumisale vistiernicului Iordache (Cantacuzino)⁷⁾ drept 2 galbini gata și când au făcut aceasta tocmală, s'au tămplat Andrei Nemeșul ot Tătărăș și Dumitrașco săn Andrei și Vasile săn Costăn ot tam și Vasilie ce au fost preot în Șerbești și Dumitrașco a Ursulei ot Vârtop..... „etc.

Andrei Nemeșul iscal

Let 7169 (1661) Mart. 22

Vasile Dumitrașco

Din cele expuse până aici, vedem că satul Șerbești are o vechime probabil de pe vremea lui Alexandru cel Bun, începutul secolului al XV lea, dacă nu chiar mai vechi.

Documentele nu ne mărturisesc fapte importante în istorie, petrecute în acest sat, ci lucruri de mică importanță.

In vremea lui Vasile Lupu satul capătă importanță mai mare, prin

¹⁾ Traducerea ambelor pietre s'a făcut de Ștefan Ciobanu prof. universitar.

²⁾ Teodor Codrescu „Uricarul“ Vol. XXV 1896 pp. 66-69.

³⁾ Nu se găsește nici un loc „Stănțești“ lângă Șerbești

⁴⁾ Se găsește un loc pe moșia Șerbești cu numele „Aitâ“ poate că pe acel loc să fi fost satul Itești(?)

⁵⁾ Nici „Pădureni'i“ nu se știe unde au fost.

⁶⁾ T. Codrescu „Uricarul“ Vol. 25 din 1895 pag. 49

⁷⁾ E vorba de vistiernicul Iordache Cantacuzino cumnat cu domnitorul Vasile Lupu ce poseda pe atunci moșia Șerbești.

faptul că a devenit proprietatea sa și a boierilor Cantacuzini, rude apropiate cu Vasile Lupu, după cum voi arăta în numerele următoare ale revistei.

* * *

Documentele ne mai vorbesc încă de un sat Șerbești, tot în jud. Neamț, căruia însă cu timpul i s'a schimbat numele, spre a nu se confunda cu actualul Șerbești, despre care am vorbit.

E vorba de satul Talpa, jud. Neamț, care în vechime se cheama tot Șerbești. Satul Talpa (vechiul Șerbești) după documente, pare a avea o origine mai veche ca a actualului Șerbești. Pe vremea lui Alexandru cel Bun la 1414, exista de mult, căci într'un document din anul 1414, Decembrie 20, dat din Suceava¹⁾, „Alexandru Voevod dăruiește boierului Crăciun Eelcescu și fiilor săi Petru, Ioan... etc., satul dela Valea Albă, unde este casa (Belcești) și satul Negoești între Totoești și Levet Miclăuș. Se arată hotarele „TA PROSTI CERES BUCOVINU OT ȘERBA“

„apoi drept peste codru dela Șerbea“ Anaforalele No. 115, fila 93 V.(Proces pentru încălcare de hotar, între moșia Belcești din ținutul Neamțului, proprietatea logofătului Ștefan Catargiu și partea Mănăstirii Cetățuia și între Șerbești numit și Talpă, a agăi Lascarachi Costachi.) Codrul de la Șerb din 1414 arată stăpânul satului Șerbești, care este satul Talpa de azi din com. Talpa jud. Neamț.

Aceasta se vede într'un proces dela 1850 între moșia Belcești dela ținutul Neamțului și Șărbești, numiți și Talpa.²⁾

Intro hotarnică din 1820 Oct- 8 a Belceștilor, satul e numit „Șărbeștii lui Talpă“³⁾, sigur numele unui proprietar nou.

Ca Șerbești satul e pomenit într,o hotărnicie a Hlăpeștilor din 6987 (1479) Mai 19. Vezi și I. Bogdan „Documentele lui Șteian cel Mare,, Vol. I. 1913 pag. 503:

„30 Martie 1492

„Ștefan confirmă o împărțeață de sate între Iurșca Aprodul și surorile sale Mărușca și Vasca, nepoții lui Crăciun Belcescu și anume: de partea lui Iurșca s'a venit satul Belcești de pârăul Alb și de partea Vascăi, Negoteștii tot pe pârăul Alb, iar de partea Maruscăi, două părți din Șerbești, „ pe celalt pârău Alb“. Arhiva Statului din Iași. Condica de Anaforale No. 115 foaia 93-94 cu data de 7000.

Documentul a fost prezentat într'un proces de logofătul Ștefan Catargiu la 1850,, Pe Valea Albă din jud. Neamț există și astăzi satul

¹⁾ M. Costăchescu „Documentele moldovenești dinainte de Ștefan cel Mare“ Vol. I, Iași. 1931 pp. 111-115

²⁾ „Arhivele Statului, Iași. Anaforalele No. 115 fila 93 r“.

³⁾ Ibid pag. 94: „pe din gios de Rădiu ce mergi la Șărbeștii lui Talpă.... pisti codru dela Șărba.... și este un deal înalt și să numește și astăz Șărbu „c f. ibid. pag. 95 V. Marele dicționar geografic al Rom. I p. 359.

Negoești, între Eorniş și Fârgăoani, în com. Dragomirești. Șerbeștii (recte Talpa), trebuie să fi fost între ele, sau mai la răsărit pe pârâiașul de lângă via Catargiului, care curge între seliștele „La Belcești” și „La Juncani” și care va fi numit tot „pârâul Alb” (Vezi hartă jud. Neamț). În tot cazul nu poate fi confundat cu Șerbești (actuali) de pe pârâul Negru mai spre sud.

Intr'un document tot de pe vremea lui Ștefan cel Mare¹⁾ din Suceava, dat la 19 Maiu 1479, se vorbește despre satul Hlăpești, județul Neamț hotărnicit cu Șerbești (Talpa).

„Ștefan confirmă fraților Ilea, Duma și Cozma, stăpânirea peste jumătatea de jos a satului Hlăpești, pe Valea Albă, ocină a lor hotărnicită de boierii Arbure și Vâlcea, iar lui Cozma în deosebi îi confirmă și o jumătate din satul Mălești „partea din deal” și 20 pământuri, „de cealaltă parte a apei”, cumpărate de Toader Urdingoș cu 60 zloți tătarăști.

Pecetea pierdută. Originalul la Academia Română sign 160/4 LXXV.

E rupt în două. Hotarul jumătății de jos a Hlăpeștilor e descris așa: „..... I PO STAROMU PERECOPU DO HOTAREA ȘERBEȘTEM” = „.....începând dela obârșia pârâului, din sus de pârâul Arinilor la vale și prin mijlocul satului și pe șanțul cel vechi până la hotarul Șerbeștilor”. Toader Urdingoș era dăpă nume de origine ungurească: cf. adjectivul unguresc *ördöngös*, vechiul *ördenges* = îndrăcit vrăjitor, dela *ördög* = diavol²⁾. Hlăpeștii, azi sat în jud. Neamț.

Ca să meargă hotarul până la Șerbeștii (actuali), hotarul lor trebuia să fi fost foarte mare. „Dela satele Hlăpești și Talpa până la actualul Șerbești, e o distanță de 12-14 Km.; deci nu se putea să mărginească cu Șerbeștii actuali, ci cu alt sat de lângă Hlăpești, tot Șerbești, care nu poate fi decât tot Talpa.

Din cele expuse până aici relativ la satul Talpa, vechiul Șerbești, rezultă că satul exista la anul 1414 pe vremea lui Alexandru cel Bun. Deci are o vechime mai mare ca actualul Șerbești.

Vechiul său nume era Șerbești, ce derivă dela „codrul dela Șerba” care era pe „un deal înalt și se numește și astăzi Șarbu”. Numele de Talpa poate să-l fi luat de la vreun proprietar mai nou, ce se numea „Talpă” sau chiar „Tălpău”-

La anul 1850 sa numea „Șerbeștii lui Talpă”.

Tot cu numele de Șerbeștii lui Talpă îl găsim la 1803 în condica liuzilor³⁾. Liuzii erau oamenii aduși de peste hotare de către proprietarii de moșii, atât de boieri cât și mânăstiri, care se foloseau de munca lor pe un timp oarecare” Numărul liuzilor pe moșia Șerbești, Ungurașii a

¹⁾ I. Bogdan, Idem vol. I pp. 228-229

²⁾ În Talpa sunt și a tăzi mulți Unguri; deci și pe vremea lui Ștefan cel Mare erau.

³⁾ Teodor Codrescu „Uricarul vol. VII pag. 241 și următoarele.

banului Ilie Canta, este de 92; iar numărul oamenilor liuzi pe moșia Șerbeștii lui Talpă, a d-sale postelnicul Const. Conache, 56". Și astăzi, actualul sat Șerbești se mai numește între bătrânii satului „Șerbeștii Cantii” sau a lui Cantacuzino, spre deosebire de Șerbeștii lui Talpă, care e satul actual Talpa. (Va urma)

Pr. D. Săvescu Răucești

Boierescul și Oameni mari.

(Monografie)

Of. Doamne! că multe și grele au fost suferințele poporului nostru și prea multe nevoi a purtat grumazul românului, veac de veac. Dar poate așa ne-a fost dat nouă! Și cred că nici un neam de oameni de pe fața pământului, n'o avut vecini mai răi ca noi.

Mă duce gândul la anul 1829 și la pacea de la Adrianopol, când pravoslavnicii ruși pândeau cum pândește cânele ciolanul și puneau la cale ceasul, când biata noastră țară, să fie alipită de împărăția răsăritului.

Prin pacea aceea, se învoiseră păgânii cu Rușii, ca aiștea din urmă să fie mari și tari în treburile și gospodăria țării noastre. Să ne facă ei legi în legea lor, ca încetul și pe îndelete, să ne deprindă cu ei și cu năravul lor. Cu alte vorbe, cătau nod în papură și băteau cuiul lui Pepelea în grinda românului.

Unde mai pui că Turcii, trebuiau să scoată de pe pielea noastră zece milioane de galbeni, pentru punga Rușilor, ca o despăgubire de război.

Prin țară, numai chin și jale. Soldații ruși umblau destrăbălați prin sate, prădând și jefuind de-a-valma. Oamenii păraseau vetrele lor și în-pungeau fuga, încotro vedeau cu ochii. Nimeni nu-și mai sămăna ogorul lui. Lipsa, foamea și goliciunea îi ardea la inimă, iar ciuma holera îi omorau pe un cap. Regulamentul-Organic a rămas patrusprezece ani în viață, iar boierescul până hăt încoace.

Prin boieresc, proprietarii și boierii erau datori să dea țăranilor pământ și ei să-l muncească cu boii sau cu palmele, după starea lor. Asta a durat până pe la 1859, când s'o desrobii și Țigani, iar la 1852, n'o dat și țăranilor pământuri după cum au și muncit pe ogorul boierului. La cei cu doi boi și căruță, câte patru fălci, la palmași câte două sute de prăjini, iar la nevolnici și leneși, câte zece prăjini; că de aceea li se mai zicea și „zecnici”. Cât a ținut boierescul, a fost jale și amar pe capul țăranului. Staroșii cu vornicul, umblau din casă în casă, prin satele

sleite, după dări. Cine nu avea cu ce plăti, era purtat desculț prin ciulini, ținut cu ochii la fum de ciucălăi, ori dus la budăi unde-l adăpau cu de-a-sila, până mai crăpa; ca să fie de răsul și ocara satului, îl desbrăca în pielea goală și-l ungea cu glod de la adăpători.

Unele sate au avut noroc și de boieri buni, români neaoși și oameni cu suflet mare, cum a fost bătrânul Iordache Nanu de la Lîpoveni, care într'una din zile, când i s'o spus ce blăstămății fac staroșii în sat, a trimis zapciul și i-a chemat la curte. După aceea le-a dat o batjocură ca de nasul lor, muștrându-i :

„De ce nu lăsați oamenii în pace și-i chinuiți degeaba, că numai prăpădiți vremea înzadar. Lăsați-i să muncească, că dacă-i țineți legați și închiși, ziua trece și se duce fără de treabă și de unde să vă dea birul“?—

În urmă a înhămat caii la droșcă și peste dealul Podolenilor, de-a dreptul la Roznovanu, care pe atunci era ispravnic la județ. După ce-i spune și lui toată pătărania, Roznovanu bate cu pumnul în masă și-i zice : „Cucoane Iordache, nu-i mai pune palma dos de vânt țaranului. Eu îi cunosc lenea și șiretenia, mai bine ca D-ta“. Și boierul Iordache, înădușit de răspunsul ispravnicului, s'a întors amărît la moșia lui din Lîpoveni.

Aici a dat ordin să-i vie toți datornicii de pe moșie. A chemat pe vornic și pe staroși, le-a ridicat sechestrele și le-a plătit el datoria birului. Apoi, în înțelegere cu Arvinte Guriță primarul comunei, a făcut zdelcă în primărie și prin punere de deget, s'au obligat toți datornicii să muncească la curte pe coasă, secere, prașit și cărături, până când munca va acoperi toată plata datoriei către stat.

Și pe urmă, vornicul Racleș a făcut și el izvod cu boierul Iordache de toți datornicii luați pe samă și treaba a fost la locul ei. Dacă ar fi avut toate moșiile așa suflet de aur ca boierul Iordache Nanu, azi nu s'ar mai pomeni de urgiile trecutului și de vremea boierescului.

* * *

Dar după ce s'o dus și pacostea asta pe pustii, meleagurile noastre au avut și zile senine cu frământări de oameni mai, a vremurilor de pe atunci. Așa bunăoră: Spiru Haret, pe la 1884 era inspector școlar. În trecere a făcut popas și în sat la noi, care pe atunci avea numai o singură școală la Bărcu, făcută pe la 1857 și care trăește și funcționează și azi, că zidurile ei îs ziduri de cetate. Pe vremea când controla el școalele din țară, Vasile Ureche, care era de locul lui de la Piatra-Neamțului, se găsea secretar general la Culte și coleg cu Ion Brătianu și Cogălniceanu, oameni de inimă și cu carte multă de la Paris, care au știut să plămădească „Unirea Principatelor“. Ci-că pentru treaba asta s'a tras la sorți, cine să se ducă să stea la tocmală cu cele șapte puteri. Sorții au căzut pe Ureche și Mârzescu, ca să plece la ministrul Angliei. Zis și făcut. Englezul când i-a văzut, i-a primit ca pe niște prinți și le-a stat înainte

cu toate bunătățile pământului, încredințându-i totodată la plecare, că și el la rândul lui, are să le întoarcă vizita, așa cum s'ar zice „de cale primară”. — După câțeva vreme, pe când Mârzescu și Ureche găzduiau amândoi la Paris într'o cameră sărăcăcioasă numai cu un pat, o mesioară și două scaune la un hotelaș de la marginea târgului, se pomenesesc cu vestea, că pe cutare zi anume, vine Englezul la ei, așa cum a fost tocmala. E ei, ce te faci? Au început să dea din colț în colț... vine și ziua aceia. În vreme ce Mârzescu era dus în oraș și Ureche n'avea astâmpăr de grija ce-l stăpânea, deodată popâc, Englezul pe coridorul hotelului, față'n față cu Ureche. Și cum era asupra serii și cam întuneric, și cum nu se văzuse decât odată în viața lor, Englezul nu l-o cunoscut.

Dar Ureche îl vedea cum tot ciocănea pe la toate ușile. Și atunci și-l-a luat el de seamă, cine-i și cu cine are treabă. Și, cum pe coridor Englezul n'o mai întâlnit altă suflare de om, cade păcatul tot pe Ureche și-l întreabă: „Asta-i casa lui Mârzescu și Ureche?” — El de rușine a spus că aici li-i gazda lor, dar ei nu-s acasă. Seara, când o venit și Mârzescu, de unde o fost dus, s'au luat de vorbă și Ureche i-a povestit toată pătărania...

— „Și de ce nu l-ai primit?”

— „Dar cum era să-i stau înaintea și unde era să șadă? Lasă-l mai bine să se ducă'n drumul lui. Ce să mai știe și el de sărăcia noastră? Bine că ne-am făcut trebușoara!”.

După ce Ureche s'a întors în țară, a dat poruncă la toți posesorii de moșii, ca din veniturile lor, să facă în fiecare sat câte o școală. Și atunci s'au făcut și școlile din Bărcu, Zănești și Borlești, din districtul Neamțului.

Valeriu Urseanu era ginerele boierului Iordache Nanu și Decanul Facultății de drept din București. Fîndcă era un leat cu Spiru-Haret, au venit odată la socru-su, și au fost găzduiți împreună la curtea boierească din Lipovenii-Siliștei.

Ioan Cantacuzino, după nevastă-sa Pășcănița, i s'o zis Pașcanu. El trecea aproape zilnic pe aici, la moșia lui de la Costișa, pe care împreună cu aceia a prințului de la Gârleni, le ținea de la Ștefan Arghiropol, bărbatul Pășcăniței cei bătrâne.

Ion Gh. Duca, pe când era controlor al băncilor și obștilor sătești, a inspectat și banca „Cetățuia” din satul nostru, condusă pe acele vremuri de bătrânul preot Vasile Gheorghiu din Lipoveni și de vrednicul învățător al satului, Ioan Toader Crețulescu. Intotdeauna, când îl apuca noaptea pe aici, trăgea în gazdă la părintele Vasile. Adoua zi îl ducea cu trăsura lui cu un cal, toată legată și ferecată în zbanțuri și sârmă, pe la alte bănci din comunele vecine. De avea sârmanul Duca parte de

viață, avea și părintele parte de bănișorii lui, pe care i-o pus să sporească și să scoată pui pentru conversiune, la Piatra-Neamț.

Vasile Alecsandri era cunoștință bună și prieten de aproape Domnului Constantin Iordache Nanu, care din tinerețe a luat firul diplomației, fiind secretarul lui Alecsandri la Paris. Se povestește că odată, poetul călătorea spre București și alătura de el, era și bătrânul boier Iordache de la Siliștea.

Și pe când Alecsandri povestea la alți cunoscuți despre priceperea și destoinicia secretarului său, boieru Iordache se scoală și-i spune din toată inima: „Acela-î băietul meu, Domnule Ministru!”.

— „Să ți-l țină Dumnezeu și să știi că după călcătura bună ce-o are, se ridică om de ispravă”. Și așa s'o și întâmplat. Până mai dăunăzi, a fost Ministru nostru în străinătate.

Mihail Cogălniceanu era neam de aproape cu familia boierilor Joraști, care de la Cananău a ținut multă vreme moșia Siliștei și avea și legături de nemșug cu Bogdăneștii de la Piatra-Neamț; că Leon Bogdan era ginerelul lui. La Tg. Neamț avea o fabrică de postăvarie, iar la Siliștea avea neam pe perceptorul Mihail Jora, nepotul bătrânei Joroaia. De aceea nu-i era așa de greu ca vara din când în când, să se urce și pe Cetățuia lui Petru Aron de la Lipoveni, moșie dată de Joroaie lui Iorgu Lătescu, care odată cu fetișcana a luat de zestre și moșia. Iorgu Mârzescu, pe vremea când era ispravnic la Iași și fiind coleg de școală cu Cogălniceanu, tot se mai abătea din când în când și pe la noi.

N. Culiănu, Decanul Facultății de la Iași, era frate cu cucoana Maria, mama Domnului Constantin Iordache Nanu. Venea des pe la cumnată-su și în treacăt și pe la Cărligii-Romanului, unde avea și alți cumnați; pe boierul Pavăl Zaripopol și pe doctorul Ciurea de la Facultatea de Medicină și care mai era și episcop la Spiridonie.

Vlădica Irimia Dârțu era director și profesor de religie la cursul inferior, dela Seminarul Veniamin Costache din Iași. Ci-că odată, când s'o sfințit biserica din Podoleni, a trecut și pe la noi, că-i trebuia un ajutor. Și l-a luat pe părintele Vasile de la Lipoveni, care după sfințire, spune că a ținut o cuvântare așa de frumoasă, că maica Evghenia Negri, stareța de la Văratec, l-a sărutat pe frunte cu sărutare duhovnicească. Dar până să ajungă aici a avut mult de furcă bietul părinte: Pe la 1872, când sfătuit de boierul Iordache să treacă la liberali, i-a pus bețe în roate *protopopul* Conta de la Piatra, care ținea morțiș ca tânărul popușor să ia cu nepus în masă de preoteasă, pe Profira Conta, sora lui. Și dacă popa n'o vrut, *potropopul*, drept pedeapsă, l-o asvârlit într'un popor rău la Calu-Iapa. Și dacă o văzut el că nu-i chip de un trai mai acătărea, o luat o scrisoare de încredințare de la Evghenia Miclescu, către frate-su Mîtropolitul Calinic al Moldovei. Și cu asta, s'o făcut trebușoara. Boierul

lordache, auzind din zvon că-i popă vrednic, l-o adus la Lipoveni pe moșia lui. Dar și aici nu erau cânil cu colaci în coadă. Satul era mic și sărăcăcios. De la oameni lua drept leafa epitrahirului șase franci pe an, iar de la bunătatea boierului, mai scotea, fie primit, vreo douăzeci de galbeni, lemne de foc pe un an întreg și vite în scuteală.

Așa mai zic și eu! De Profira, părintele a scăpat mai ușor, că ș'o găsit lelea bărbatul și sacul petecul: Popa Celus din Pipirig, care era și parohul bisericii Adormirea din Târgul-Neamț, avea un frate ce făcuse seminarul, dar sfînșise luna înainte de a-l hirotonosi. Și ca să nu-i rămăie cartea degeaba, s'o făcut învățător. Și cum Profira umbla morțiș după popi tineri, a făcut în scurt târgul cu Celus, care odată cu ea, a luat de zestre patru boi, o trăsură cu doi cai și douăzeci de fălci de pământ pe moșia Săvineștilor. Dar n'o durat trei ani și toată zestrea o bătut-o Celus la papuc, iar biata Profiră l-o lăsat în lumea lui...

Nici *potropopului* Conta nu i-o fost mai moale, că într'un an când s'o sfînșit și biserica părintelui Vasile de la Lipoveni, a venit odată cu potropopul și Iosif-Gură-Strâmbă, arhimandrit de la Schitul Nechit, cu rânduială de la mitropolitul Calinic Miclescu.

După sfînșire, a trebuit ca cucernicii părinți să facă și un soi de socoteală, ca cîsla ciobănească, toamna la stână. Și, în casă la boierul lordache, părintele Vasile a deschis cutia de danie și a împărțit mila Domnului după rang bisericesc. Protopopului i s'o venit zece galbeni, lui Gură Strâmbă doi și ce-o mai rămas, a fost pentru osteneala Sfînșiei Sale. Potropopul văzând c'o pârilit capra, o sărit ca ars, o zvârlit cât colo porția lui și-o strigat la Gură-Strâmbă, să-i aducă repede cutia. Cum de a umblat popa în ea fără știrea lui? Și părintele Vasile îi dă dinainte cutia, în care bătea vântul, spuindu-i:

— „De acum părinte potropoape, aliluia și veșnica ei pomenire Sfînșia ta să ai parte de cutie și eu de biserică“.

De atunci e un car de ani! Și Sf. Sa, care mi-a povestit cele ce vă povestesc și eu, tot mai trăiește și mai păstorește încă turma sa de credincioși. Cine nu l-a cunoscut, să tragă sama bine că el îi acela:

Un preot înalt, bine făcut și cam adus puțin de spate. Trupul lui vânos îți spune că'n tinerețe a fost destul de tare și voinic; că dacă, Doamne ferește, ar fi venit vremea la adicătelea, nu se da cu una cu două.

Cu părul nins și barba pân'la brâu, stă totdeauna țanțoș și mândru în felul lui. Roșeața din față, gura mică și nasul vulturesc, îți spun că în viață n'o trăit degeaba și oricând o știut să se cruțe. Vorba cea: „Uită-te la față și măntreabă de viață“.

Deși într'un veac de om au trecut multe peste el, tot nu s'o dat și nici nu-i pasă de vânt rece.

În ochii lui mari și mândri, citești caintr'o carte înțelepciune rară

și șiretenie fără păreche. Calcă cu tact de om socotit și cumpăneală la orice treabă. Cu urechea mai așezată ca de iepure „nu știu n'am văzut”, răspunde cu râs șăgalnic în colțul gurii, celor ce caută să-l ispătească. De pe scârțitul ușii te pricepe cam cu ce trebușoară ai venit în casa lui. De darnic, nu mai spun ; că de-î ceri ceva, îți arată ce n'ai tu și când crezi că l-ai prins mai bine în mână, atunci te muștră mai cu blândețe: „Ca aista îți trebuie, ca aista să-ți faci!” Iar de-î ceri vreun sfat din partea trăitului mai cu *ghibăcie*, îndată-ți pune capac: „Cum ți-i sară, așa-i mânca”. Dacă ai greșit-o cumva din politică și te simte el că umbli cu mâța în sac: „La așa cap, așa căciulă”, îi răspunsul Sf. Sale, la asemenea oameni.

Și acum, dacă l-o învrednicit Dumnezeu de o dat la spate un veac fără ceva, asta-i vorba lui: Mai multe piei de miel, decât de oaie bătrână, măi băiete, dragul tatei!”.

Invățător Th. Ursu

Atingerea Străromânilor cu barbarii.*)

Subt numele de barbari se cunosc, de obicei, popoarele care au năvălit din răsărit, cum au fost, încă din epoca traco-getică, Sciții și Sarmatii; spre deosebire de neamurile de imigrație, cum au fost Celții, porniți din apus.

Cetatea carpatică a Daciei, care se ridica în mijlocul popoarelor tracogetice, ca o fortăreață de observație peste întinderi, a fost sortită din veacuri bătrâne, să devină teritoriul de absorbire al semințiilor indigene, precum și locul spre care au năzuit năvălirile și infiltrațiile multor neamuri pornite din cele patru puncte cardinale.

Din vârtejul luptelor seculare duse de indigeni pentru apărarea ființelor și pentru reprimarea ori absorbirea cu desăvârșire a străinilor, s'a ridicat tot mai puternic *statul daco-getic*, care ajunge în culmea gloriei sale sub Buerebista, *regele din Carpați, la anul 60 a. H., cel mai mare dintre regii din Tracia, stăpânitor al tuturor ținuturilor de dincolo și de dincoace de Dunăre* (Din Balcani până la izvoarele Nistrului și din Boemia până la Bug).¹⁾

Numai așa se explică încumetarea Dacilor de a da piept cu puternica împărăție romană.

Cucerirea Daciei de către Romani, în timpul lui Decebal, a mai îmbogățit imperiul cu una din cele mai mănoase provincii, iar populația tracogetică, primind altoiul cel mai de soi, roman, a rodit noua seminție a Românilor.

Prin poziția sa antropogeografică, țara lui Buerebista a fost predestinată să se împletească fizicește și sufletește cu apusul, ceea ce a înlesnit atât de mult mai înainte infiltrația elementelor celtice, apoi contopirea cu Romanii și înfrățirea cu toate neamurile neolatine din sufletul cărora ne-am alimentat din plin. ⁽²⁾

Răsăritul nu putea avea nimic comun cu noi; de aceea, toate popoarele care s'au scurs din această parte au fost considerate păgâne și fără voie ne-a legat de ele numai nenorocirea veacuri de-a-rândul.

*) Fragment din „Lecțiuni literare,” fascicula II, care va apare în curând

1) Cf. C. C. Giurescu, *Ist. Rom.* ed. II p. 52.

2) V. Pârvan, *Getica*, p. 724

Dacia Traiană începea să trăiască o viață nouă. Peste vechile alcătuirii getice se înălțau așezămintele romane; iar în viața indigenilor pătrundea spiritul latin. O parte din Daci, care se arătară refractari dominației romane, se retraseră spre miază-noapte, prin Maramureșul de astăzi și peste apa Tisei, declarându-se liberi (Dacii liberi), în jurul unei alte capitale: Dacidava, dându-și mâna cu frații lor dela izvoarele Nistrului: Costobocii.

După moartea lui Traian (întâmplată la a. 117 în Selinuntul Ciliciei), Dacii liberi și Costobocii atacară provincia Dacia și sprijiniră pe barbarii de neam germanic: Marcomanii și Goții. Dar împărații următori: Adrian, Antoninus Pius, Marcus Aurelius și Commodus înlăturară, prin lupte grele, și aceste primejdii, iar parte din Dacii liberi fură înglobați în marea masă daco-romană.

Sub împăratul Septimius Severus, Dacia își recăpătă liniștea și strălucirea din vremea lui Traian: locuitorii începură să trăiască într'o comuniune de idei și de sentimente, primind ca un fapt împlinit pentru totdeauna noua viață romană, ceea ce făcu pe împăratul Caracalla să acorde, în anul 212, cetățania romană tuturor locuitorilor liberi din imperiu.

Aceste începuturi de viață străromână au trebuit să sufere năvălirea multor popoare, care căutau jefuirea ținuturilor bogate și oameni pe care să-i robească la munca productivă.

Goții. Acest popor de neam germanic năvălește în Dacia încă din timpul lui Caracalla, ajutat fiind de Dacii liberi. La anul 238, Goții, ajutați de Carpi, invadează Dobrogea (Dacia Pontică); iar de la anul 244 înainte, Goții trec mereu Dunărea, pradă orașele dela mare: Histria (Carnasuf); Marcianopolis (Dewnja); apoi se îndreaptă spre Moesia, o parte, și parcurg munți Haemus; o altă parte străbate marea pe lângă țarm cu luntrile și astfel, dându-și mâna din două părți, pradă Grecia; apoi iarăși pornesc, o parte spre Efes și Capadochia în Asia Mică; iar altă parte spre Iliria și Italia.

Sub împăratul Gallienus (260-268), Dacia este invadată de Goți și unii istorici ai timpului o socot chiar cucerită de acest popor barbar. Totuși, sub împăratul următor, Claudius, Goții sunt învinși la Naissus (268); dar urmașul lui Claudius, împăratul Aurelian, care era și un diplomat iscusit, intră în tratative cu Goții, le îngăduie așezarea în Dacia și în Moesia Inferior ca *federați*; retrage legiunile de nord și întărește Moesia Superior întemeind Dacia Aureliană împărțită în două provincii: Dacia Ripensis — vecină cu malul Dunării — având capitala în Ratiaria (Arciar) și Dacia Mediterranea, cu capitala în Serdica (Sofia).

Goții au stat liniștiți în Dacia până pe vremea lui Constantin cel Mare, când atacă din nou imperiul silind pe împărat să trimită o mare expediție în contra lor, sub comanda fiului său Constantin (al II lea).

Acesta trece Dunărea pe podul construit la Celei — Romanați (332)

învinge oștirea numeroasă a Goților și pune stăpânire pe malul stâng al Dunării, pe care-l întărește cu castele. Constantin cel Mare reface și cetatea Tropaeum Traiani, iar urmașii acestuia, Constantin, Constantius, și Constans, întăresc și malul drept al Dunării dinspre Dobrogea.

Totuși, Goții, nemaiputând conta pe rodul muncii băștinașilor, pornesc iar spre Dunăre ca să prade imperiul, dar sunt împiedicați de armatele conduse de împăratul Valens. Acesta, în trei expediții grele, trece și Dunărea de două ori: la Daphne (Gura Argeșului) în anul 367, și la Noviodunum (Isaccea) în 369, fugărind astfel armatele lui Atanaric al Thervingilor (Vizigoților).

Cât timp au trăit în Dacia Traiană, Goții au folosit populația băștinașă pentru muncile agricole, iar băștinașii erau nevoiți să intensifice munca pământului pentru a-și asigura și hrana lor. Creștinismul apoi, primit deopotrivă de favorabil de indigeni ca și de Goți, asigură pacea între două neamuri și păstra legăturile cu sudul Dunării, unde se găseau *episcopi creștini*, care sfințeau pe preoții de pe ambele maluri. Liniștea era totuși, turburată de luptele interne între triburile gotice, sau vandale; ori între Goți și resturile sarmatice, lupte provocate de multe ori de Romani. În fața acestor ciocniri sângeroase și în fața contraexpedițiilor romane, Străromânii începură să părăsească arăturile, și să se retragă tot mai în afundul munților dedându-se, acolo, unei altei vieți, de păstorie sau lățindu-se în podișul Transilvaniei, unde era mai mulă liniște.

La anul 375, năvălirea Hunilor alungă pe Goți peste Dunăre.

În fuga lor, Goții și-au îngropat comorile mai de preț în pământ sperând într'o reîntoarcere, căci imperiul nu le putea fi atât de favorabil.

Așa se explică existența tezaurului dela Pietroasa (Buzău), pe care l-am posedat până la războiul mondial, având inscripția: *guthâni ocwi hailag*, ceea ce înseamnă: „Lui Odin patria sfințită“. Tot în regiunea Buzăului s'a descoperit și un mormânt germanic, în 1934.

Intrând în conflict cu imperiul, Goțiiucid pe împăratul Valens, la Adrianopole (378), pradă ținuturile, apoi trec în Italia și mai departe în Galla de sud și în Spania, oprindu-se doar la țărmurile Atlanticului. Resturile de Goți din Dobrogea și din Peninsulă au mai supraviețuit până prin secolul al IX-lea, iar o ramură a lor din Crimeea a trăit până în al XVI-lea secol.

În limba română nu găsim elemente gotice decât foarte slabe urme și acelea problematice.

Nici nu se putea ca un popor în formație, cum erau Străromânii, să primească elemente străine în limbă dela un dușman barbar mai ales, tocmai în momentul când limba se făurea după spiritul puternic latin.

Numai o limbă pe deplin formată și cu o vechime de câteva secole poate să mai primească și alte elemente străine în vocabular.

Impresia puternică și plină de groază pe care au lăsat-o Goții asupra Străromânilor, i-a făcut pe aceștia să păstreze în limbă denumirea de hoț derivată dela Got (g > h), după cum socotea Xenopol. Tot Xenopol crede — urmărind și pe Hașdeu — că de la Goți mai avem cuvintele; Cocostârc <lat. ciconia + got. stork, germ. Storch; Moldova <got. mulde = praf, ca și în germ. Mulde, afluentul Elbei; ori Moldau, râu ce trece prin Praga, slav: Ultava ⁽¹⁾ Studiile filologice de mai târziu înlătură însă aceste păreri, deși nu cu argumente hotărâtoare.

Prof. Victor Țăranu

Romanul în literatura română.

(Urmare)

Scriitorul junimist care dă o viață blagoslovită romanului e Duiliu Zamfirescu. Cu toate că a fost diplomat și a colindat destulă lume, subiectele romanelor sale sunt luate din viața românească dela țară. După o serie de nuvele și poezii — lucrări pregătitoare — scrie și romane, începând cu „In fața vieții”, socotit de D-l Lucian Predescu, ca prima ediție a romanului „Viața la țară”, continuând cu ciclul din viața Comăneștenilor, în Tănase Scatiu” „In război” „Indreptări” și „Anna”.

Câteva cuvinte despre fiecare: *Viața la țară*. Dinu Murguleț, mândru de originea sa, stăpâna moșia Ciulnița și nu putea suferi pe Tănase Scatiu, vecinul său, un parvenit, fost slugă, care avea și curajul să-i ceară fata în căsătorie, pe blânda Tîncuța. Pe de altă parte, familia Comăneștenilor era formată din Sașa — rămasă orfană — cu două surori mai mici Victoria și Mary, și cu un frate, Mihaî, Pricepută, Sașa își conduce singură moșia, Sașa e femeia ideală; bună, devotată fraților și cu judecată. Astfel stă situația la sosirea dela studii din străinătate, după șapte ani, a lui Matei Damian, nepotul lui Dinu. Matei veghează la căpătâiul mamei sale, Diamandula, care moare lăsându-i jumătatea moșiei din Ciulnița și dorința de a se căsători cu Sașa. Nepriceput în ale gospodăriei, chibzuitul Matei apelează la Sașa, se îndrăgostesc și se căsătoresc. Pe de altă parte, Mihaî și Tîncuța se iubesc și se despart pentru ca Mihaî să plece în străinătate la studii. Familia scapă și de pretențiile lui Scatiu pentru Tîncuța, pentru că Matei îi plătește o datorie a lui Dinu. Tot aici apare baciul Micu, cu odorul lui Corcoduș, ce rupea lupul cu pieptul de cuie.

¹⁾ Xenopol, Istoria Românilor, Vol. II pag. 8 an. 1896.

Micu, care citea în stele lui Matei, amândoi tolăniți pe fân, fugă în lume pentru că cineva îi otrăvise câinele. Vechiul și credinciosul servitor, Micu, n'a ezitat totuși de durere, să-l părăsească pe bunul Matei, stăpânul său.¹⁾

În al doilea roman, „*Tanase Scatiu*“, nu mai apar toți eroii simpatici din primul roman. Cuprinsul:

Parvenitul Scatiu se însurase cu Tincuța (autorul nu spune prin ce mijloace), care suferea mult din cauză că era mîtocaș și din cauza mamei acestula, o babă rea și cărciocară. Singurele ei zile fericite erau când o vizita iubitul din copilărie, Mihaî. Dînu dăduse moșia, cu forța, lui Scatiu și-și trăia amărît ultimele zile, cu gândul la răzbunare.

Între timp, Tincuța moare de supărare. Scatiu, deputatul, trimise după doctori și făcuse înmormântarea fără a se gândi la bani.²⁾

Rămas singur, olog,, Dînu caută să-și recapete moșia. Simulează că vrea să se ducă la baie și în drum vorbește țăranilor — care-l iubeau și-l vroiau — că le va veni iar stăpân. Scatiu află și-l leagă cobză; dar la înapoiere țăranii îl atacă și-l omoară pe Scatiu. Și Dînu redobândește moșia, fericit că moartea Tincuței fusese răsbunată. Pe lângă această dragoste nebună a lui Dînu pentru moșia-i din strămoși, mai apare aici servitorul Stoica, care, — cu toată opunerea lui Scatiu — vine să sărute, în tăcere, mâna Tincuței pe catafalc. Cuprinsul romanului „*În război*“. Dînu murise. Comăneștenii se mutaseră la București. Matei era doctor, Mihaî doctor în drept, Victoria se măritase cu colonelul Amza și Mary cu căpitanul Dudescu. Il aflăm și pe Baciul Micu, reîntors după ani de zile. Războiul dela 1877. Mihaî se îndrăgostise de Natalia Cantă, frumoasă cultă și pătimasă pe care o părăsi și se înamoră de alta, de Anna Villara, o prietenă a familiei Milescu, formată din veșnicul poznaș dar bunul și iubitorul de muzică Nicu și din soția acestuia, Elena, care reamintea pe Sașa. Toți pleacă în război: Matei, căpitan medic; Mihaî și Nicu ca ofițeri. Familiile Damian și Milescu se retrag la o moșie din apropierea frontului. Baciul Micu urmează pe front pe Matei.

Milescu și Mihaî mor. Atunci Sașa dă fiului ei, Alexandru, numele de Comăneșteanu, deoarece cu moartea lui Mihaî se stîNSE ultimul vîlstar al familiei. *Indreptări*: O lume întreagă se schimbă: Sașa murise de supărare după Mihaî; Matei își trăia bătrînețele la Comănești alături de Baciul Micu. Alexandru Comăneșteanu, locotenent, afemeiat, dar cu simțul onoarei (singura moștenire, e prins de generalul Iorgu Villarà în genunchi în fața soției lui Anna Villara, deși Alecsandru era un copil pentru ea. Alexandru, atunci, ca să salveze pe Anna, declară generalului — un om de asemena afemeiat și de petreceri, dar simpatic prin glumele ce le făcea, — că a cerut Annei mâna nepoatei lor, a Porției (sau Mia),

¹⁾ Cf. Lucian Predescu Ist. lit. p. 179 - 181.

²⁾ Cf. Lucian Predescu Ist. p. 180.

o fată naivă și fără patimi (amintea pe Tincuța). Și astfel vrând-nevrând, Alexandru se căsătorește cu Porția, care nu era prin temperament, potrivită pentru Alexandru, obișnuit cu femei pătimase și frivole. Restul romanului se petrece în curs liniștit, fără conflicte, în voiaj de nuntă în Italia și Transilvania, la părinții Miei, pe care Alexandru o înșeală cu altele, fără ca ea să observe, de credulă ce era. În sfârșit, *Anna* încheie ciclul romanelor familiei Comăneșteanu. Aici se desfășoară o întreagă și repetată serie de conflicte și aventuri ale lui Alexandru cu amantele lui, uniforme ca atitudine și gusturi, frivole, care-și înșeală bărbații pentru Alexandru, mai tânăr decât ele, nu pentrucă-i iubesc, ci din simplu capriciu și din gust după aventură.¹⁾ Opera epică a lui D. Zamfirescu nu se încheie cu aceste romane. Au urmat „Lume nouă și lume veche”, încheindu-și rodnicia în acest gen cu „Lydia”, roman epistolar și psihologic, unic în literatura noastră pe acele vremuri. Câteva cuvinte și despre acestea. „Lume veche și lume nouă” este o antiteză între două lumi; cea veche reprezentată prin familia nevoiașă, dar cu bun simț, a lui Mitică Ștefănescu; și lumea nouă reprezentată prin parveniții din familia Stoenescu. Cuprinsul: Mitică, profesor, dă lecții lui Mimi Stoenescu, care-și bate joc de el, fiind „nerutinat”, ca în cele din urmă să se căsătorească cu el. Intrară în casa lui Mitică, Mimi răstoarnă toată orânduiala familiei și chiar caută să facă dragoste cu copilul Tache, fratele lui Mitică. Desiluzionat, Mitică revine la Henrieta, pe care o cunoscuse în familia Stoenescu și care era blândă și-l înțelegea.

Mitică îi dă o întâlnire... Și autorul nu termină romanul. Cu tot acest defect, însă, romanul e viu, captivat. În el scriitorul a urmărit să expună procesul psihologic al luptei dintre spiritul conservator (reprezentat prin Ștefănescu) și cel reformator, socialist (Stoenescu). Celălalt roman „Lydda” e un roman pur psihologic cu nota dominantă de obsesiune. Cuprinsul: Mircea cunoaște în Italia o englezoaică, Lydda, cu care face excursii. Între ei se leagă o dragoste tăcută, de respect reciproc, fără să și-o spuie. Lydda este femeie enigmatică prin complexul de calitate: frumoasă, extraordinar de cultă și inteligentă, o femeie ideală, nepământească. Ea iubește în Mircea pe omul cult și inteligent, serios, în sfârșit, un suflet identificat cu al ei. Se căsătorește și Mircea moare curând. Deși o lega de Italia mormântul soțului ei, Lydda vine în România ca să cunoască pe tatăl lui Mircea, Filip, pe care ea îl socotea adevărată idola cu Mircea, chibzând că statornicia și temperamentul lui Mircea trebuie să fie atavice; ceea ce era adevărat. În țară, tot timpul, Lydda caută să afle întreg gândul lui Filip, ca să-și poată explica moartea lui Mircea. Și Lydda moare sufocată de gânduri, nedumerită asupra morții soțului ei. De aceea, în a

¹⁾ Cf. Lucian Predescu. Ist. lit. pag. 181.

doua parte a romanului, ea apare și mai nepământeasă și mai nebuloasă.

Citind acest roman, ne apare ca o lucrare unică în literatura noastră, ne lasă o impresie puternică de admirație pentru prototipul femeii ideale și pentru suferința ei. În concluzie: D. Zamfirescu e romancierul ale cărui opere prezintă încă prospețime. — Înainte de a părăsi atmosfera junimistă și a trece la alt curent literar, să mai amintim câțiva scriitori care fac epoca de tranziție între aceste două curente literare — pe cei care au produs ceva în direcția romanului.

Amintim pe Traian Demetrescu cu romanele lui de fină analiză: „Iubita” și „Cum iubim”¹⁾ Primul este un roman de realitate și ficțiune, adică autobiografie amestecată cu închipuire. Subiectul: Emil Corbescu, din părinți săraci, e nevoit să dea lecții copilului unui proprietar bogat, Cerbureanu. Acolo se îndrăgostește de Maria, fiica divorțată a proprietarului. Dar Cerbureanu vrea s'o mărite cu un tânăr bogat, Dorescu. Ei trebuie să se despartă; el n'o poate uita ani de zile; pe când ea îl dă uitării. — Aici se termină romanul. În tot cuprinsul romanului găsim o iubire bolnavă și nevinovată. — Este un roman de dragoste naivă, o biblie a iluziilor, o rugăciune închinată iubirii, o cartea tinerimii. — „Cum iubim” este un roman în același gen. Subiectul: Studentul Nestor Aldea cunoaște într'o pădure pe frumoasa Irena Mirea. O conduce, se despart și ea se mărită în iarna aceluiași an cu Paul Lucian, un proprietar bogat. După trei ani, Aldea e numit prim-procuror în orașul Irenei, unde o întâlnește, îi propune să divorțeze, dar ea refuză și relațiile între ei se rup definitiv.

Scris în aceeași manieră cu cel de mai sus („Iubita”), e totuși mai slab din punct de vedere al caracterizării personajilor.

Și acum, dacă trecem peste hotarele „Junimii”, vedem că e timpul când se impune un nou curent, cel propagat de revista „Semănătorul”, care aduce o nouă organizare între scriitori, având ca principiu ridicarea țaranului român, prețuit pentru sufletul său larg și plin de frământări launtrice, căci prea a fost desconsiderat și exploatat de toată lumea până acum. Curentul nou prinde. În această nouă atmosferă, Al Vlăhuță impresionat de sfârșitul trist al lui Eminescu, scrie romanul „Dan”. Cuprinsul e povestea unui tânăr profesor și ziarist, care din cauza atitudinii în fața elevelor sburdalnice, determină pe una din ele, Ana Racliș, să se îndrăgostească de el. Dan o iubea. O urmărește la Paris, unde Ana se refugiase și aici se căsătorește. Intorși în țară se stabilesc la țară, unde Dan începe să lucreze un roman. Ana însă nu-l înțelegea pe Dan. Ea era dornică de petreceri și-i făcea mereu scene, cerându-i să se mute la oraș, căci ea se plictisea între țărani.

¹⁾ Cf. Lucian Predescu Ist. Lit. II pag. 205.

În cele din urmă, Dan, fiind înlocuit și din postul de judecător — pe care-l ocupa — el înnebunește. Romanul în întregime e străbătut de semănătoristicul suflu de umanitarism. Deși plăcut și impresionant, romanul lui Vlăhniță suferă în cea ce privește coeziunea conflictelor și stăpânirea planului. Dintre scriitorii acestui curent literar — care au scris romane — amintim pe Șt. O. Iosif, cu „Domnița mea erai...”, un roman epistolar, ce cuprinde o serie de scrisori adresate soției sale Natalia — Lia — și fiicei sale Corina. Și apoi: C. Sandu-Aldea (1874-1927), care, deși a fost un om al științei, s'a abătut din domeniul său de specialitate și a compus povestiri, nuvele și schițe, cu subiecte din viața sbuciumată a țăranului român. Lucrarea sa „Două neamuri”, ne dă un roman, în care înfățișează războiul tăcut dintre poporul român și clasa Grecilor paraziți. De critici e socotit ca un roman — cu tendințe, cu scopul de a pune în evidență superioritatea morală a țăranului român, asupra arendașului străin, egoist, fără inimă și lacom de bani, care sărăcește pe săteni. Alături de țărani, Sandu Aldea pune pe un boier, moșier de viță veche, pe preotul și pe învățătorul satului, să lupte pentru îngenunchierea străinului.

Deși romanul are unele scăderi în desfășurarea acțiunilor și înlănțuirea conflictelor, totuși ne prezintă scene de viața rustică, unele glumețe, altele serioase, prinse cu destulă măiestrie de poet. Cu aceasta și cu alte lucrări de inspirație rustică, Sandu Aldea, alături de Gh. Coșbuc, reprezintă viața rustică a țăranului în literatura românească. Cu această expunere fugară, mai mult cronologică și critică a romanului, am ajuns până la acea mare epopee care a frânt istoria și a împărțit lumea, fixând-o în alte hotare. Am ajuns la epoca marelui război, care ne-a dat și nouă întregire politică și culturală. Datorită acestui mare eveniment, putem împărți tot câmpul literar în două epoci — cea înainte de război și cea de după război. Căutând să caracterizăm prima epocă, găsim că romanul, deși are calități literare, de stil, descrieri, peisaj, chiar oarecare analiză internă a personajilor, e prea îmbâcsit însă, e lipsit de claritate și e limitat la o proporție de 180 — 200 pagini, care-i dau o înfățișare de trunchiere. După înfăptuirea României Mari, romanul ia alt avânt. Se întregește. Nuvela decade, poezia rătăcește și numai romanul pare a fi unicul gen literar la ordinea zilei. Războiul parcă și-a îndreptat întreaga furie asupra peșterii în care sta închisă producția noastră epică, tocmai când poporul era mai însetat de o artă superioară. Romanul românesc acum îmbrățișează toate domeniile vieții.

Pe romancierii noștri îi vedem mineri harnici, coborâți în adâncul sufletelor, spre a scoate la suprafață omul din ele; îi vedem peisagiști cu ochi exersat, culegând soare și flori vrăjite de pe întinsul nesfârșitelor noastre lanuri, cântând munca țăranului și rodul ogorului; îi vedem

arhitecți, trasând linii svelte arhitecturii nouă luminoasă, confortabilă și simplă; îi vedem ingineri întinzând poduri de aur, peste clocotul apelor și monde scormonind pământul; îi vedem istorici scotocind trecutul și poezi scriind viitorul".¹⁾ Astfel, scriitorii noștri și-au ales subiecte din diverse domenii. Romanul social e realizat în chip artistic de Liviu Rebreanu în „Ion” și „Răscoala”. Dorința și dragostea de pământ a lui Ion este transpusă în masa țărănească și împletită cu nedreptatea socială în „Răscoala”. Romane cu tendințe sociale au scris, dintre scriitorii contemporani: C. Ardeleanu „Viermii pământului”. T. Teodorescu-Brașilte „Băiatul popei”, Cezar Petrescu „Comoara regelui Dromichet” și „Aurul negru”. Romanul psihologic este realizat deasemeni de L. Rebreanu cu „Pădurea spânzuraților” și „Ciuleandra”; de C. Petrescu în „Duminica orbului”, „Baletul mecanic” și „Simfonia fantastică”; de S. Agârbiceanu în „Iubirea iubirilor”, de G. Galaction în „Roxana”; de A. Holban în „Ioana”. etc.

Romanul istoric — își are cei mai de seamă reprezentanți; L. Rebreanu cu „Crăișorul” — M. Sadoveanu cu Șoimii, Neamul Șoimăreștilor „Zodia Cancerului” (Vremea Ducăi Vodă) „Nunta Domniței Ruxanda”, frații Jderi „Isvorul alb”. etc. Romanul de moravuri e foarte bine cultivat de I. Agârbiceanu în „Arhanghelii” „Legea trupului” „Legea minții”; de G. Galaction în „Doctorul Taifun”; M. Sadoveanu „Venea o moară pe Siret”; V. I. Popa în „Velerim și Veler Doamne”; G. Manolache în „Sfânta dreptate” etc. — Romanul filosofic este unic — al D-lui L. Rebreanu — „Adam și Eva” — Dar în literatura noastră sunt și capodopere de roman „Intunecare” — C. Petrescu; „La Medeleni” — de I. Teodorescu — ș. a. Romanul este astăzi genul literar care atrage pe toți scriitorii, fără deosebire de vârstă sau talent, de aceea bogăția de opere literare au făcut pe critici s'o numească stare a supraproducției literare — care nu se explică decât prin mercantilizarea scrisului. Din mulțimea de opere — romane — care abundă câmpul nostru literar, putem desprinde pe cele mai de seamă, în care scriitorii noștri s'au arătat cu adevărat talentați. Astăzi, romanul înfățișează oameni și evenimente posibile; iar romancloril sunt orientați către lumea obiectivă, către lucruri și fapte reale, cu intenția de a ne mișca sufletele și a ne face să participăm la ele. Ei nu trebuie să fie evocatori subiectivi ai propriei lor vieți, ci creatori desăvârșiți, apropiați de oamenii de știință. Rolul lor nu trebuie să se reducă numai la fotografierea realității, ci la crearea de opere după plămuirea acestei realități. Astfel, ei au puterea de a se depăși pe sine și de a crea o viață care nu e a lor proprie; cu darul de a obiectiva viața. Așa precum în literatura universală au creat capodopere Balzac, Tolstoi, Hugo, Flaubert ș. a.

H. Mestecăneanu

Absolvent Normala cu capacitate în 1937.

BIBLIOGRAFIE :

- „Incursiuni fugare în trecutul epiceii române” de G. M. Samarineanu
 Familia N. 4 Seria III.
 Istoria literaturii române de Lucian Predescu
 " " " " de G. Loghin.
 Recenzii din diverse reviste.

¹⁾ Rev. Familia, N. 4 seria III.

BIBLIOTECA
 DOCUMENTARA
 ORAȘUL PIATRA NEAMȚ

Congresul dela 4 Iulie

În sala de festivități a școlii Nr. 1 de băieți din Piatra-N., s'a ținut în ziua de 4 Iulie 1937, congresul anual al Asociației Învățătorilor din Jud. Neamț. Într'o caldă atmosferă de prietenie și colegialitate, fiind de față și d-nii: Virgil Dobrescu, vicepreședintele Asociației Prof. secundari, Leon Mrejeriu, președintele de onoare al Asociației Învățătorilor, Alexandru Gheorghiu fost inspector general școlar, primar al orașului Piatra-N, Calistrat Scutărescu, senator și președinte al Băncii C. D. Piatra N. și Vasile Gabureanu inspector școlar, Domnul președinte Ioan Radu deschide congresul, înălțându-ne mai întâi gândul până la cel dintâi Învățător al Neamului, M. S. Regele Carol II, căruia i se expediază o telegramă. Se mai expediază telegrame: M. S. Reginei Maria, D-lui Dr. C. Angelescu, Ministrul Educației Naționale și D-lui D. V. Țoni, președintele Asociației Generale a Inv. din România.

În cuvinte pline de duhul adevărului, apoi d-sa arată rolul învățătorilor în viața Statului și în istoria Neamului, precum și legăturile temeinice ce există între corpul învățătoresc și toate celelalte categorii de slujitori ai țării, salutând prezența între noi a celor ce au răspuns inițiativei de a participa la congres.

Urmează apoi, părinteștile cuvinte ale D-lor Alexandru Gheorghiu și Leon Mrejeriu, care declară că nicăieri nu se simt mai bine ca în mijlocul colegilor, unde este o atmosferă de frățietate, idealism, muncă și cinste.

Prin oricare situații sociale i-au purtat valurile ce au avut în viață — deputăție, prefăcătură, primărie — nicăieri nu au găsit acea atmosferă de blândete, de înțelepciune, de bunătate, de dragoste, de corectitudine și de muncă pentru Neam, care se găsește între învățători. Acum, la sfârșitul carierei de învățători, d-lor arată că cea mai de cinste haină ce o poate purta un om, este cea de dascăl.

D-l Prof. Virgil Dobrescu aduce salutul colegilor din învățământul secundar și omagiază munca plină de roade frumoase a învățătorilor, subliniind activitatea strălucită a învățătorimii nemțene, care numără un lung șir de figuri strălucite, dela Ioan Creangă până la Leon Mrejeriu.

D-l Gh. Șerban, învățător la Podoleni, susține raportul despre :

„Modul cum trebuie înțeleasă și după ce norme să se facă definitivarea și înaintarea învățătorilor”, după care s'a votat următoarea moțiune;

I. Examenul de definitivat și înaintare să se mențină.

II. Comisiunea pentru examinare — atât la definitivat cât și la înaintare — să fie formată din președinte, un profesor de pedagogie dela o școală normală, iar dintre membri, aceia care vor fi profesori definitivi, de școală normală, la materiile unde se face interogarea; va participa și președintele asociației învățătorilor din județul în care se face examinarea.

III. Materia de examinat la definitivat să fie cea dela școala normală și dacă nu se obține nota de trecere la una din cele trei probe, să nu fie candidatul eliminat din examen.

IV. Media proceselor verbale să între în compunerea mediei generale a examenului, iar dacă un candidat n'are note de trecere la un obiect, să se prevadă în lege dreptul ca în sesiunea viitoare, să dea din nou examen numai la obiectul la care a căzut.

V. Când un învățător este nedreptățit de un organ de control să i se dea dreptul, ca prin asociația învățătorilor din județul respectiv, să ceară — alăturând dosarul inspecției făcute — o nouă inspecție.

VI. Pentru cei căzuți a patra oară la definitivat, pe baza proceselor verbale din trecut, a activității școlare și extrașcolare și pe baza unei noi inspecții făcută de o comisie specială, compusă din: inspectorul și revizorul școlar, asistați de președintele asociației județului respectiv, să li se admită să rămână în învățământ fără drept de înaintare la gr. II și I.

VII. Desființarea taxei pentru definitivat. Comisiile să fie plătite de Minister, căci acest examen este obligator.

VIII. Pentru înaintarea la gr. II să nu i se ceară aceluiași învățător să îndeplinească toate condițiile prevăzute în art. 119 din lege.

IX Procentul de 80% la frecvență și 60% la promovare să dispară din lege.

X. Inspecțiile pentru gradul II să se facă în ordinea înscrierii pe tablou, iar organul de control respectiv să fie însoțit și de un delegat al asociației, care să aibă drept de vot consultativ.

XI. Să se pună în procesele verbale note și nu calificative, căci acestea din urmă se pot interpreta greșit.

XII. Dosarul de activitate cerut de M. E. N. să nu se mai depună la Minister, ci să se prezinte, de către candidat, comisiei de examinare respective.

XIII. Nota inspecției speciale să între în compunerea mediei generale a examenului și probele în parte să nu fie eliminatorii.

XIV Să se prevadă în lege sancțiuni contra acelor inspectori școlari, generali și de circ., care șicanează pe colegii învățători și nu fac inspecțiile speciale în termen și la rând, așa cum au fost depuse actele-

XV La gradul I, inspecția să se facă de către un inspector care cunoaște activitatea învățătorului, însoțit de președintele Asociației.

XVI. Orice avansare să fie dată pe ziua împlinirii stagiului legal și nu în funcție de data depunerii examenului, dată care se fixează de Minister și nu de candidații la examen.

D-l Const. Țoc, învățător Goșmani-Români, susține raportul despre: „Situția morală și materială a școlii primare și a învățătorului” după care s'a votat următoarea moțiune:

I. Față de marea responsabilitate morală a învățătorului și a școlii în viața Statului, cerem ca atât școala cât și învățătorul să ocupe un loc de frunte între preocupările conducătorilor țării.

II. Să nu rămână sat, în cuprinsul României, fără școală și să nu existe școală fără local propriu, construit și întreținut în condiții igienice acceptabile.

III. Cota de 14% din venitul comunelor să fie mărită până la 20%, iar din venitul cârciumilor să se dea $\frac{1}{2}$ în loc de $\frac{1}{3}$.

IV. Pentru întreținerea școalelor primare propunem: orice vas sau sticle de vin, bere, rachiu și alte băuturi spirtoase ce intră în depozitul unui cârciumar din comună, să fie supuse la o taxă de 1 leu pe litru, care să se încaseze de perceptor, în contul comitetului școlar respectiv. Acest procedeu s'ar putea extinde și asupra produselor C: A. M.

V. Comitetele școlare comunale să nu mai fie conduse de un comitet școlar județean, ci să fie federalizate pe plăși și conduse de un învățător ca președinte, ales de directorii de școli din întreaga plasă și de un contabil învățător, ales după aceeași normă.

Toate veniturile și cheltuelile acestui comitet pe plasă să fie aprobate de o adunare generală compusă din directorii și directoarele școalelor din plasa respectivă.

Veniturile din fiecare comună se vor vărsa acestui comitet care aprobă, împreună cu adunarea generală, bugetul fiecărei școli.

Controlul acostor comitete să fie făcut de organele de control din județ.

Produsele Statului ca: petrol, sare, lemn, etc., să fie taxate cu o sumă, pentru mărirea fondului de întreținere a școalelor primare.

Aceste taxe să fie plătite de cumpărător și încasate de comună sau perceptor de pe teritoriul căreia s'a făcut vânzarea.

VI. Învățătorul numit cu titlu provizoriu să aibă salar începător 4000 lei lunar și să i se dea o primă de instalare de cel puțin 4000 lei. Acest salar să crească din 5 în 5 ani prin gradațiile respective și cu gradele obținute în învățământ.

VII. Suplinitorul, în caz de boală sau concedii de studii, să fie plătit de Stat, nu de titular.

VIII. Pentru fiecare copil să se dea ajutor familial câte 200 lei.

Copiii de învățători să fie scutiți de orice taxe școlare în școlile secundare și în universități.

IX. Având în vedere numărul mare de normaliști nenumiți, propunem ca în fiecare regiment să fie la fiecare companie, câte un învățător, cărui să i se acorde aceleași grade ca și ofițerilor de front și care să se ocupe cu educația morală, națională și cu predarea științei de carte la ostași.

X. Să se modifice art. 11 al. d. din legea administrativă în vigoare, în sensul că și învățătorii să aibă dreptul a fi aleși în consiliile comunale și județene, precum și primari.

XI. Să se acorde pe C. F. R. și S. M. R., în lunile Iulie și August, gratulitate pentru toți învățătorii care călătoresc — individual sau în grupe — pentru a-și cunoaște țara.

XII. Învățătorii care nu au locuință la școală, să primească indemnizații de chirie.

XIII. Să li se înlesnească, învățătorilor, întemeierea de gospodării model, corespunzătoare rolului lor social.

Aceste moțiuni au fost trimise la Asociația Generală, pentru a servi la întocmirea raportului ce se va discuta la congresul dela Oradea.

A urmat, apoi, darea de seamă a comitetului de activitatea anului 1936, raportul cenzorilor, fixarea cotizației anuale la 120 lei de fiecare membru al Asociației s. a.

La discuții au luat cuvântul, cu obiectivitate și seriozitate, următorii colegi: I. Radu, Leon Mrejeriu, Alex. Popa, I. Cocea, Victor Săndulescu, Calistrat Bogdan, Gh. Mareș, Ioan Lămătic, Petre Butnaru, Vasile Gaboreanu, N. Mancaș, Gh. Boancă, Petre Podoleanu, N. Zaharia, V. Dăscălescu, Petre Cimpoșu, Const. Bordei, Const. Țoc, N. Dandu și Mihael Avadanei. Preocuparea cea mai de seamă a comitetului, în anul 1936, a fost localul comitetului.

Clădirea începută, la care s'au cheltuit aproape 300 mii lei, până la terminare, mai cere circa un milion jumătate.

Cum Asociația nu mai dispune decât de 200 mii lei, plus subscripții 100 mii și cărămizi de 200 mii lei, nu avem pe ce ne bizui să continuăm. De aceea, comitetul, prin darea de seamă, a cerut Adunării să ia o hotărâre definitivă: ori contribuim cu toții, eroic, cu câte cel puțin 1000 lei ca să terminăm clădirea începută, ori hotărîm să cumpărăm o casă după puterile noastre.

D-l Radu întrebând Adunarea generală dacă aprobă să se cumpere cu prețul sub 600 mii lei casa din str. Petru Rareș, dela Banca Națională, pentru care s'au și făcut ofertele și intervențiile necesare, aceasta aprobă dând împuternicire comitetului să facă așa fel, ca în cel mai scurt timp

să putem avea casa noastră. Interesul pus în aceste discuții și hotărârile luate au dovedit deajuns cât de mare trebuință este de acest cămin al Invățătorilor.

Avem fericirea să anunțăm că toate au fost cu folos, căci peste puțin timp — în toamna aceasta — vom locui în casa noastră proprie, pe care am cumpărat-o dela Banca Națională, cu prețul de 520 mii lei, plătibili în trei rate anuale.

Am ajuns, în sfârșit, să avem și casa noastră și încă o casă minunată și de mare valoare.

De acum ne vom apuca de lucru temeinic să facem din asociația noastră, cea mai activă secție din țară. Mai avem multe de făcut și nu vom sta o clipă ci vom munci fără răgaz, până vom desăvârși toate institutele economice, reclamate de nevoile noastre și permise de posibilități. Vom cultiva spiritul de solidaritate profesională și vom crea acea viață ideală de colegi, identificați, până la unul, cu interesele țării, cu scopurile școlii și cu corpul din care facem parte.

Toți ca unul vom lucra pentru strălucirea neamului care-și pune toate nădejdele în noi, călăuziți de acel admirabil spirit corporativ, care face din noi toți, un singur mare dascăl, ce învață pe toți fiii neamului. Tot timpul cât a ținut congresul, colegii au avut o ținută vrednică de toate laudele. A domnit înțelepciunea, ordinea, cuminența; de aceea când ne-am despărțit, parcă am fi ieșit în timp de iarnă, în frig, dintr'o cameră încălzită. Așa ne simțeam de bine toți împreună.

După un congres așa de frumos, urmează o faptă măreață: cumpărarea Căminului.

Suntem pe drumul cel bun. Cu Dumnezeu înaintea, toți alături și nimeni nu va îndrăzni să ne fie împotriva.

Inv. Mihail Avadanei
Delasarata

Răspunsurile la telegramele expediate cu prilejul congresului dela 4 Iulie.

D-lui I. Radu, Președintele Asociației.

„M. S. Regele vă mulțumește Dvs: precum și Adunării învățătorilor județului Neamț, pentru omagiile aduse cu prilejul congresului“.

Directorul secretariatului particular al M. S. Regelui ss. Eugen Buchman.

„M. S. Regina Maria mă autoriză a vă transmite cele mai calde mulțumiri pentru frumoasele sentimente și urări“.

ss. General Zwiedenek

„Vă mulțumesc cu toată afecțiunea pentru cuvintele ce mi-ați adresat în numele învățătorilor din acel județ, cu ocazia întrunirii lor în congres, rugându-vă a-i asigura de toată sollicitudinea mea“.

Ministrul Educației Naționale ss. Dr. C. Angelescu

Pentru conformitate:
Mihail Avadanei

Cursurile Asociației Generale, dela Piatra-N.

Încă din vara anului 1930, adică în primul an după ce se făcuse unirea tuturor asociațiilor regionale în o Asociație Generală, au început să se țină aceste minunate cursuri — un fel de universitate liberă—.

Ele se datoresc vrednicului președinte al Asociației Generale, D-l D. V. Țoni, care este cel dintâi președinte al Asociației ce cuprinde învățătorii de pe toate plaiurile românești. Îmi aduc aminte dela primele cursuri — Brașov, Cluj —; cu oată grijă și interes se ocupa D-l Țoni, ca acest gând al său tradus în faptă, să ducă la rezultatele așteptate. Astăzi se poate vedea că au întrecut, rezultatele, orice așteptări. Asemenea cursuri se țin în toate colțurile țării și pe lângă fiecare Universitate. Numai anul acesta, s'au ținut asemenea cursuri la: Cornăuți, Bălți, București, Cluj, Caransebeș ș. a., iar cele organizate de Asociația Generală au fost la Piatra-N. E o mândrie pentru județul nostru că a fost ales, pentru frumusețile sale, să fie gazdă — 20 de zile — colegilor din toată țara. Cursurile s'au început în ziua de 7 Iulie și au durat până în ziua de 25 Iulie.

În acest timp s'au ținut 42 conferințe, în care s'au pus și desbătut diferite probleme, care interesează viața noastră națională și profesională. Prima conferință a fost a D-lui Prof. Gr. T. Popa dela Universitatea din Iași, care a ținut 2 din cele mai bune conferințe dela aceste cursuri: „Asimilarea cunoștințelor“ și „Nevoia de reeducare a învățătorului“. Le vom publica amănunțit. Apoi D-nii: Prof. C. Narly-Cornăuți, despre „Psihologia învățătorului“, Prof. C. Rădulescu-Motru, „Avem noi, Românii, însușiri pentru munca industrială sau nu“, prof. Virgil Dobrescu, „Orientări și câteva sinteze în pedagogia contemporană“, C. Spănișteanu, despre Cooperație, D-na Eliza Alexandrescu, „Individualitate“, C. Șerban, „Ideia de generație și „G. Ibrăileanu“; Prof. P. Popovici, „Raporturi dintre viața economică și politică“ și „Excursie în țările Nordice“, Prof. Const. Gerotta, „Arta și morala“, Apostol Culea, „Școala Italiană“ și „Școli țărănești“, I. Nestor, măsurători și experiențe, Prof. I. C. Petrescu, „Realități sociale“ și „Criterii de a răspunde bine la examen“, Prof. N. Mărgineanu, „Fișa individuală“ și „Notele școlărilor“, Prof. I. Popescu-Teișanu, „Evoluția morală a copilului“ și „Desenul la copil“, Prof. I.

Nisipeanu, „Școala psihologică“, Prof. Petre Andrei, „Națiune și naționalism“, Preot C. Mătasă, „Muzeu“, Prof. I. Răducanu, Gruntvig prof. V. Haneș: N. Bălcescu. prof. A. Grigorovici, „Legăturile noastre cu Italia“ și „Invățământul practic“, Prof. Victor Andrei, „Județul Neamț“, Prof. I. Bratu, „Andrei Bârseanu“, Prof. C. Teofănescu, „Lucru manual“, H. H. Sthal, „Ridicarea culturală a satelor“ și „Rostul monografiilor“, Gh. Lungulescu, „Trecutul neamului nostru“, Prof. I. Savin, „Titu Maiorescu“, Leon Mrejeriu, „Spiru Haret“, Prof. S. Bârsănescu, „Școala primară și direcțiile ei de evoluție“, Maior Dr. P. Lazăr, „Educația fizică“ și „Pedagogia practică“, General Manolescu, „Conștiința tineretului român“, P. Gheorghesa, „N. Stoleru“, I. Iurek — învățător ceh — „Impresii din România“, Prof. V. Ghițescu, „Basmе“ și Insp. general, școlar, C. Stan, „Școala românească în Transilvania“.

Nici o altă categorie de slujitori ai țării nu-și întrebunțează vacanțele desbătând probleme, cu care să ajute, cât mai cu folos, progresul Neamului, afară de învățători.

Numai ei și-au lăsat toate așa cum se găseau și au venit aici în „Elveția“ României, să-și pună problemele care interesează Neamul și școala. Nouă ne încredințează, cei mai mari gânditori ai țării, deslegarea problemelor momentului istoric pe care-l trăim. Și, a impresionat adânc pe toți conferențiarii, ținuta serioasă și demnă ca și spiritul de ordine și disciplină, de care au dat strălucită dovadă, tot timpul cursurilor, învățătorii participanți.

Viața aceasta de preocupări înalte, a făcut să domnească tot timpul cursurilor o atmosferă academică, în care fiecare era îngrijorat de deslegarea cu bine a diferitelor probleme. Era parcă ceasul marelui împărtășirii luminătorilor cu Neamul, căruia cu toții se trudesă să-i dea cea mai bună școală cu putință. Și astăzi, în satele răslețite pe tot cuprinsul țării, învățătorii vor fi muncind cu grijă să deslege vre-o problemă din cele puse la cursurile din Piatra-N., sau să aplice, pe teren, vr'un lucru bun ce au învățat.

Aceste frumoase cursuri au, pe lângă rostul de a oferi învățătorilor conferințe strălucite, încă două rosturi: să-și cunoască învățătorii țara — de asta se țin în localitățile cele mai însemnate — și să se cultive acel spirit corporativ prin întărirea solidarității profesionale. La cursurile de la Piatra-N., conferințele au fost la înălțimea pe care o asigură talia conferențiarilor și subiectelor tratate, înșirate mai sus. În ce pri-

vește partea II-a, a excursiilor, nici o altă localitate nu a putut oferi mai multe și mai însemnate locuri de cunoscut.

S'au vizitat: Ardeluța — Brateș — Tarcău, Mănăstirea Bistrița, Cheile Bicazului, Humulești, Cetatea Neamțului, MANĂȘTIRILE Neamț, Agapia, Văratec și Ceahlăul cu Mănăstirea Durau. Nici o altă regiune a țării nu este așa de bogată în locuri frumoase și însemnate ca ținutul Neamțului, supranumit, pe bună dreptate, Elveția României. Monumente naturale ca Cheile, Ceahlăul; istorice ca Cetatea și Mănăstirea Neamț, MANĂȘTIREA Bistrița ș. a., au uimit pe colegii care vor fi dus pe toate meleagurile țării, impresiile minunate ce au avut aici în patria cerbilor, pe unde au cadențat pașii lui Ștefan, Alexandru și Petru, voievozii Moldovei. Patrimoniul național le-a devenit tuturor mai scump și cu atât mai mult se vor îndărătnici a-l apăra, îmbogățindu-și fiecare cunoștințele despre el, cu un așa de admirabil colț de țară cum e județul Neamț.

În ce privește cultivarea spiritului de corp, numai cine a stat câteva zile în această mare familie — de peste 200 colegi și colege — își poate da seama de ce admirabilă viață s'a dus tot timpul cursurilor, la Școala Normală din Piatra-N.

Toți ca unul, într'un glas, într'un pas și într'un gând, identificați cu școala poporului și cu întregul corp, fiecare se purta așa fel, ca cei peste 40 mii de colegi să se simtă mândri de faptele și atitudinile fiecăruia. Părintele acestor reuniuni, D-l D. V. Țoni, se poate, cu adevărat, mândri de rezultatele ce dau cursurile, ce organizează în fiecare vară Asociația Generală.

Județul Neamț a primit cu brațele deschise, îmbrăcând halna de sărbătoare, învățătorii țării și conferențiarilor lor, care l-au colindat potecile sorbindu-i frumusețile, iar colegii din județ au fost la datoria lor de gazdă, vrednici de toate laudele. Au stat la dispoziția colegilor cu o ospitalitate impresionantă: D-nii I. Dragan și I. Arnăutu, directorul și subdirectorul Școlii Normale, care au pus la dispoziție întreaga școală, tot personalul administrativ și de serviciu; D-l Primar Gheorghiu, care a dat apa și lumina gratuit și un ajutor de 6000 lei; Soc. Cooperativă „Albina”, care, la stăruințele D-lor Leon Mrejeru și Calistrat Bogdan, a pus la dispoziția colegilor, gratis, trenul ce l-a dus până la Ardeluța și un ajutor de 2000 lei; Liceul Petru-Rareș și Șc. Normală de fete, cu camerele oficiale pentru conferențiarilor; Asociația Inv. nemțeni cu Căminul și cu diferite cheltueli mărunte, și colegii din oraș și județ care au

stat peste tot în ajutorul învățătorilor din alte părți, călăuzindu-i și dându-le explicații. Aproape tot timpul, D-nii I. Radu, V. Gabureauu, C. Scutărescu, C. Avasiloaie, V. Scripcaru, Gh. Filip au stat printre cursiști și conferențieri, fiindu-le de un mare folos. Permanent, și zi și noapte, au stat între colegii cursiști, tinerii și înimoșii colegi Const. Tica și Gh. Șerban.

Tuturor acestora, le adresăm felicitări și mulțumiri, pentru chipul omenos cum au știut să se poarte față de luminătorii țării adunați din toate colțurile pentru 20 de zile între noi.

Cursurile au fost, cu mult tact, conduse de eminentul institutor din capitală, Const. Luchian, fost revizor școlar al Jud. N.

Inchiderea s'a făcut printr'o ședință festivă, la care s'a dat și o producție artistică organizată de învățătorii cursiști și o masă comună, după care s'a expedit o telegramă d-lui D. V. Țoni, care fiind plecat la Congresul internațional din Paris, n'a putut fi prezent.

Între toate mijloacele de cultivare a sentimentelor de solidaritate profesională, cursurile de vară organizate de Asociația Generală sunt cel mai minunat prilej de a ne lega, până la identificare, unul cu altul și toți împreună, cu idealurile Neamului și cu scopurile ce urmărește școala poporului.

Mergând așa, vom crea școala ideală, organizația corporativă cea mai mândră și Neamul cel mai fericit.

Mihail Avadanei

Victor Ion Popa:

Teatru sătesc.

Din carnetul cu note luate la cursurile de conducători de cămine culturale dela Breaza.

— Teatru sătesc trebuie să fie, de cele mai multe ori, o armă de luptă în opera de culturalizare și câte odată un mijloc de recreație.

— Pentru opera de culturalizare trebuie să facem teatru cu adulții, fiind mai interesant și mai aproape de realitate.

— Teatru cu copiii este un mijloc de recreație a oamenilor și nu de moralizare sau culturalizare. Jucând rolul unui om matur, copilul stârnește doar hazul în măsura stângăciei sau abilității lui.

— Punerea în scenă. Cine vrea să pună în scenă o piesă de teatru trebuie s'o citească de foarte multe ori, pentru ca s'o cunoască amănunțit, să aibă clar în minte întreaga acțiune a piesei.

Regisorii buni știu piesele pe de rost, preocupându-se numai de găsierea gesturilor care să completeze vorba, pentru a da ideea ce-a urmărit-o autorul.

— Rolurile trebuie să se știe perfect. Numai așa putem pregăti în gesturi, iar piesa să-și ajungă scopul. Trebuie să formăm și noi odată gustul artistic al aceluia care constituie pătura mare a neamului nostru. De aceea oricât de rar putem pregăti o piesă—dar cât se poate de bine.

— Trebuie să potrivim actorul cu rolul. Infățișarea fizică a eroului trebuie să samene cu cea morală.

De cele mai multe ori eroul principal trebuie să fie mai înalt, să poată domina.

— Putem face teatru cu copiii, pentru adulți; cu copiii pentru copii și ~~teatru~~ cu adulții pentru copii.

Cu copiii pentru adulți; distracție: adulții fac haz văzând copiii maimuțărindu-i.

Cu copiii pentru copii: li se dezvoltă observația, îi distrează, le dă impuls spre joc, voie bună, cercetare.

Cu adulții pentru copii: îi distrează, îi educă; prin contrast îi trezește la o altă viață, renunțând la capriciile copilărești ce eventual le-au avut

— Teatrul pentru copii va trebui să cuprindă persoane și lucruri din acelea cu care vin în atingere copiii în viața lor copilărească. Jocuri de ale lor: trenuri, scaune ~~luate~~, călăreți pe bețe.

În literatura noastră avem puține piese de teatru pentru copii; (Teodor Georgescu: Visul unui copil ș. a.)

— Copilul trebuie să joace în piesă ceea ce îi place lui, jocuri de acelea ce câte odată le improvizează singur.

— Copiii jucând teatru, devin mai curajoși.

— Teatru e de preferat să se facă seara.

Inv. N. Moga

Le mois, An. VII, No. 78. Interesanta revistă franceză închină numărul pe Iunie a. c. expoziției internaționale de artă și tehnică în viața modernă, care s'a deschis în capitala Franței, în vara acestui an. Expoziția a căutat să demonstreze că progresul tehnic poate să fie pus în serviciul artei și invers. Cu alte cuvinte, între util și frumos nu există incompatibilitate. Acest principiu și-a putut căpăta viață adevărată numai într'o spiritualitate proprie franceză, ceea ce nu s'a întâmplat la noi, unde viața românească autentică s'a retras de mult timp din istorie, iar producțiunile spirituale românești au fost bruscate de o cotropitoare tehnică străină. De altfel, la expoziția din Paris, unde au participat cincizeci de națiuni, s'a prezentat și o realitate actuală românească: *imaginea*

sugestivă de forțe creatoare a unei țări care promite, alături de icoana pitorească a unui trecut ucis.

Adevărul este că exploatarea bogățiilor, marea și mica industrie, comerțul, toate acestea nu mai aparțin Românilor, iar formele de cultură și de civilizație națională aparțin expozițiilor.

Nu tot astfel au înțeles alte națiuni ca să se prezinte la această expoziție. Ungaria, care printr'un joc al soartei s'a încadrat în Europa numai de o mie de ani, a urmărit ca cele zece secole de cotropire politică să le prezinte în faze civilizatorii, raportându-se la legăturile cu Franța și cu Italia. Subiecte istorice alternând cu acelea religioase, reprezintă „calvarul națiunii ungare și simbolizează voința sa de a trăi” (!) iar în domeniul artei, organizatorii au căutat să scoată în relief caracterul unguresc al obiectelor inventate de civilizația modernă (!).

Astfel, beneficiarii istoriei și ai culturii europene, din care o mare parte are sorginte românească, se afirmă azi ca promotorii crucificați ai unei civilizații. Și lumea-i crede, fiindcă știu să mintă în chip artistic.

Trecând la pavilioanele altor țări, impresionează piesele retrospective ale culturii poloneze; dar turbură colonadele magnifice de oțel inoxidabil ale Uniunii Rusiei Sovietice Rusești, care vor să spună că viitorul aparține materiei.

Pavilionul englez reprezintă ultimile faze ale industriei, rafinamentul și utilul, pe când Belgia încântă prin minunea eleganței și a calității desăvârșite în meșteșug și în artă.

Italia reprezintă noua ei renaștere, iar Germania ultimul imperativ: *tot ce este numai de origine germană, lucrat și creat, în toate domeniile, de 90% Germani.*

În această revistă găsim articole care înfățișează lunar cele mai actuale probleme politice, economice, sociale (sp. ex.: Noua înfățișare a problemei medeteraniene; Fluctuațiunile politice externe a Germaniei Blocul dunărean, articole care interesează direct pe orice român cu grijă de viitor. Astfel, rămâne semnificativ circuitul diplomatic al reprezentanților Germaniei care au neglijat Moscova, Praga și București; după cum rămâne impresionantă cooperarea Statelor de Mica Antantă și acțiunea lor pacificatoare.

La pagina literară a revistei remarcăm articolul de sinteză: *Tradiția literară românească*, semnat de d. Al. Philippide.

La pagina științifică dăm de un studiu interesant despre psihologia femeii, iar la însemnări lunare, o bogăție de date concise din toate ramurile științelor pozitive.

Familia, An. IV, Nr. 6-7 — Seria III.

Implinind un mare rol cultural la granița de apus a țării, revista Orădeană conține un bogat material literar și cultural: Apusul speranțelor

ungare de Al. Olteanu; Creangă de R. Dianu; Spiritualitatea lui Panait Istrati; M. Eminescu gazetar de S. Stoica; Teatrul lui Cehov de Olimpiu Boltoș etc. Cronica și recenziile semnate de d-nii M. G. Samarineanu și Octav Șuluțiu.

Studiul D-lui. S. Stoica este de o presantă actualitate și nu înțelegem de ce nu se reeditează articolele politice ale lui Eminescu, care sunt adevărate pagini de catehism pentru orice român,

Revista Fundațiilor Regale, An. IV, Nr. 8, 1937.

Revista, deși interesantă, nu urmează nici o ideologie; este mai curând un magazin literar, în care găsești versuri bune și versuri rele, începuturi de nuvele, fragmente de romane, descrieri de călătorie, alătura de câteva studii și constatări mai interesante: Opera lui Pușkin în Basarabia de E. Dvoicenco; Administrația locală în Anglia de N. Petrescu; Ungurii și Banatul de P. Nemoianu, Neologismele de Al. Graur; Insemnări referitoare la o concepție tehnică a democrației de P. Cinopol, Despre Junimea și Titu Maiorescu; precum și o cronică bogată și variată semnată de Mircea Eliade, Al. Ciorănescu, D. I. Suchianu, ș. a.

Unele articole sunt sugestive și se rezumă prin titlul lor. Altele ne opresc mai mult, căci se încadrează în spiritul nou al vremii de care nu putem rămâne indiferenți.

Iată, de pildă, cum administrația locală din Anglia, se bazează pe continuitatea ei de-a-lungul secolelor precum și pe puțința de readaptare la cerințele întregii unități naționale a statului". „Între guvernarea diferitelor ținuturi și localități și între guvernarea centrală a existat totdeauna o colaborare strânsă, care servea interesele națiunii". Diferitele obiceiuri după care se făcea administrația locală, au fost coordonate cu timpul de acțiunea Parlamentului, iar autoritatea supremă și centrală nu o are nici Poliția, nici Ministerul de Justiție, ci *Ministerul Sănătății*.

La alegerile locale nu se amestecă guvernanții.

„Între alegerile locale și naționale nu există în Anglia nici o corespondență", iar miniștrii nu se amestecă decât în chestiunile care privesc poliția și asistența socială.

Rânduiala, Vol. II, Caietul 5. Este într'adevăr o arhivă de gând și faptă românească. Distinsul cărturar continuă studiul: *Sensul culturii și culturalizarea satelor* din care desprindem ideea capitală de „actualizarea complexului tradițional al culturii țărănești istorice, considerată ca ființă generică" și a punerii instituțiilor de cultură în funcțiune socială.

Revista conține judicioase analize literare despre poezia lui Adrian Maniu, iar articolul D-lui Victor P. Gârcineanu documentează spiritul iudaic în opera lui Arghezi.

Convorbiri literare, An. LXX, Nr. 6—7.

Câteva colaborări ale unor cărturari consacrați mențin prestigiul bătrânei reviste. D-l I. Petrovici face o privire asupra operei D-lui Blaga, cu ocazia discursului de recepție rostit în ședința Academiei Române, din 5 Iunie 1937, de tânărul filosof și poet român. În „Despre un om învins", D-l Toma Vlădescu, vorbind despre comunism, arată că această doctrină a fost gândită în timp, dar niciodată trăită și niciodată valabilă pentru viitor, deoarece „omul înseamnă o tendință nelimitată de proprie fericire", înzestrat fiind cu instinctul de proprietate, care nu

poate fi niciodată eliminat. Astfel, „Socialismul economic, materialist, noul comunism, trăiește dintr'o perpetuă deformare a materiei, pe care o întoarce împotriva vieții superioare“. Omul învins este omul guvernat de materie și despersonalizat.

D-l I. G. Dîmîtriu, în analiza operei lui Lessing: *Nathan der Weise*, documentează acțiunea tendențioasă a scriitorului german, care fiind captat de fracmasonerie și recompensat cu 1000 de ducați dela Comunitatea Evreilor din Amsterdam, a înălțat un imn de slavă amicului său Mendelsohn și întregului neam evreesc, ponegrind creștinismul.

Acest studiu atât de revelator aruncă un mare semn de întrebare și asupra învățământului secundar românesc. La obiectul limbii germane se recomandă ca lectură tocmai *Nathan der Weise* a lui Lessing, după cum și la obiectul limbii române se pomeneste tot mai insistent de *Zaire* a lui Voltaire (traducere de V. Cârlova) și de *Fanatismul* sau *Mahomet* Proorocul al aceluiași gânditor francez (traducere de Eliade Rădulescu), opere de-a-dreptul dușmănoase creștinismului și care au influențat atât de mult pe Lessing. Noroc că uneori îndărătnicia Românului corespunde unui minunat instinct de conservare a sufletului.

În revistă găsim și versuri mai alese, o cronică bogată și numeroase recenzii.

Natura, An. XXVI, Nr. 6—7.

Revista trăiește cu toată demnitatea-i consacrată încă dela primul număr, fiind în curent cu ultimele date științifice și cu tot ce poate produce geniul românesc. Cele mai frumoase și mai folositoare studii sunt, ca întotdeauna, acelea semnate de D-l G. G. Longinescu.

Cuprinsul: Apele de leac de G. G. Longinescu; Apele minerale din România de Emil Țeposu; Apele românești de Em. Bucuța; Munții lui Hogaș de Al. Bădăuță, după care urmează o serie de studii de specialitate. Articolul D-lui Bădăuță ne încântă în chip deosebit și ne îndeamnă să recitim cărțile lui Hogaș: *Pe drumuri de munte* și *În munții Neamțului*, pentru a retrăi clipele de vrajă desprinse din codrii și din apele ținutului nostru.

În numărul 7 al revistei *Natura*, găsim următorul cuprins: Organizarea unei stațiuni seismice la Observatorul din București de G. Demetrescu; Isgonirea vrăjitoarească a ciumei în satele din Ardeal de I. Chelcea; Monumente ale naturii și curiozități naturale în România, de Dr. R. I. Călinescu etc.

Studiul D-lui Călinescu prezintă un deosebit interes prin marcarea diferitelor ținuturi caracteristice, trecute sub îngrijirea Comisiei pentru protecția naturii: Pădurea Letea din Delta Dunării cu frasinii și liane; Pădurea Nicolitel cu tei argintii; Mlaștina dela Poiana Stampei (Câmpulung) cu mestecenii pitici, apoi Cazanele, Piatra Craiului, Cheile Turzii etc. Din județul Neamț se bucură de aceeași protecție pădurea de zadă (crin)¹⁾ de pe Ceahlău.

Revista Generală a învățământului, An. XXV, Nr. 5—6.

Sumarul: M. S. Regele Carol II despre menirea universităților românești; Neologismele și adaptarea lor la mediu de Gh. Adamescu;

¹⁾ *Larix Carpathica*.

Despre alegerea unei bune lecturi pentru copii și tinerime de B. Popescu; Educația religioasă în școala primară de V. P. Nicolau; Educația anatomo-fiziologică a profesorului de muzica vocală, de Dr. Șt. Popian; Noua programă analitică a Seminarilor teologice de Tem. Bărcănescu. Recenzii și însemnări foarte interesante pentru învățământ.

Preocupări Didactice, Piatra Neamț An. II, Nr. 8-9-10 (Aprilie—Iunie). Sumarul: Măsurarea inteligenței cu ajutorul textelor neverbale de grup ale „Institutului de Psihologie al Universității din Cluj”, de N. Arhip; Copiii deficienți de Elena Iancu; Formarea caracterului de M. Stamate; Situația lumii la apariția creștinismului de Pr. D. Mihailescu-Doina; și Lighthart de M. Cojocar. În revistă se reproduce și conferința dela Radio a D-lui I. Mihalache: Școlile și alte organizații culturale din Topoloveni și împrejurimi. Recenzii bogate și foarte interesante semnate de D-l M. Cojocar.

Orientări, An. VI, Nr. 7—8, Moinești-Bacău. Revista continuă studiul D-lui Const. R. Crișan: *Cultura eternă*, cap. IX. Grupul de scriitori dela această revistă formează de altfel, o unitate culturală ca o coroană de brad de o tinerească afirmare.

Bugeacul, An. II. Nr. 10—11 — Bolgrad. Revista la care colaborează scriitorii tineri, începători și alți intelectuali din localitate, împlinește un gol în regiunea Basarabiei de sud. Conducerea revistei o are D-l căp. Dragomir Petrescu.

Gândul Nostru, An. IV, Nr. 7. Folticeni.

Este foaia culturală a învățătorilor, care apare sub conducerea vrednicului institutor I. Zotta. Remarcăm articolul D-lui Al. Vasiliu-Tătaruși: *Amintiri despre Gheorghe Țifescu*.

Gazeta Românească, An. I Nr. 1. 2. 3. 4.

La Piatra Neamț, apare la Tipografia noastră *Gazeta Românească*. Această foaie săptămânală este pusă în slujba neamului și a credinței strămoșești. Directorul revistei este D-l avocat Vasile C. Șoarec. Abonamentul la orașe: 100 lei, iar la sate 80 lei anual.

Care român nu va sprijini singura gazetă românească din județul nostru? Însăși jertfa acelor care au pornit la lucru este o cheazășie și un apel. Cine înțelege durerea și nevoile Românului să sprijine revista și să colaboreze cu hotărîre și cu gând curat.

V. Ț.

PAGINA OFICIALĂ

1) Serviciul agricol al Jud. Neamț cu adresa No. 2414 | 937, face cunoscut directorilor de școli primare, care au școalele împrorietărite cu loturi de cultură, să defalce (scădea) din lotul ce-l au împrorietărit, suprafața de 1 ha. sau cel puțin $\frac{1}{2}$ ha, în vederea culturii raționale de porumb în primăvara anului 1938.

Aceste suprafețe se vor ara, cel mai târziu până la 1 Sept. 1937, la o adâncime de 20 c. m.

În luna Octombrie sau Noembrie a. c. se va face o a doua arătură mai adâncă și care o va lăsa în brazdă. Pe acest teren urmează a se însămânța, în primăvară, porumb, după îndrumările verbale la fața locului, ce se vor da de către organele agricole din județ. Directorii vor comunica până la 10 Sept. a. c. direct Serviciului agricol, dacă au executat prima arătură. Cultivarea se face pe contul Serviciului agricol, care va plăti la recoltare arenda, care s'a plătit până în prezent Comitetului școlar.

Directorii ce nu se vor conforma întocmai acestor dispozițiuni, se va interveni pentru deposedarea școalei lor de loturile cu care au fost împrorietărite.

2. Insp. Reg. VIII. Iași, cu ord. No. 22216 | 937 face cunoscut învățat. candidați la examenele de definitivat și înaintare la gr. II — că M. E. N. cu Decizia No. 119603 | 937, nu mai aprobă depunerea acestor examene, decât numai la centrele de care țin județele unde funcționează candidatul.

Orice aprobare dată, fie de inspectoratele școlare, sau minister, este nulă de drept, iar funcționarul care a dat o asemenea aprobare va fi trimis în judecata Comisiunii disciplinare.

Orice examen fără respectarea acestei dispozițiuni, este nul.

3) Serv. de Invăț. Iași cu ord. No. 23305 | 937, face cunoscut Decizia M. E. N. No. 118776 | 937, prin care numește controlor contabil al Regiunii școlare Iași, pe D-l Gh. Dumitrescu, care va controla gestiunile comitetelor șc. județene, comunale urbane și comunale rurale.

4) „Ogorul Învățământului român“, București, Calea Griviței No. 82, recomandă lucrarea muzicală „Poemul I. G. Duca“, de D-l prof. Alex. Nicolescu.

Doritorii se vor adresa la Redacție.

5) **Insp. Reg. VIII Iași** face cunoscut că **M. E. N.** prin Decizia Nr. 138391/937 delegă pe ziua de 20 Aug. 1937 pe d-l. **A. Morțun**, institutor la Școala Nr. 2 băieți din Iași, ca Inspector General pentru regiunea Iași, în locul d-lui **I. Motaș** rechemat la catedră.

6) *Domnii învățători sunt rugați să trimită de urgență dări de seamă despre corurile școlare sau sătești, pe care le-au organizat în localitățile unde funcționează.*

Un apel al d-lui Profesor C. Rădulescu-Motru

Cercetările de psihologie și pedagogie experimentală, se fac, în țara noastră, din zi în zi mai necesare. Pe rezultatele lor se reazămă părinții, educatorii, profesorii, sociologii și toți aceia care urmăresc cunoașterea și ridicarea poporului nostru. Cercetările au început de câțiva ani, dar continuarea lor sistematică este stînjenită de o seamă de nevoi. Statul, cu toată bunăvoința lui, nu mai poate răspunde totdeauna satisfăcător. Aceasta, nu numai la noi, dar și în alte țări, cum este de pildă Italia, unde renumitul psiholog **A. GEMELLI**, a organizat, la Milano, un admirabil laborator de cercetări psihologice din colectă publică.

Nouă ne sunt necesare, acum, sute de mii de imprimate, numeroase aparate psihologice și antropometrice, aparate de filmat, etc., — pe lângă nevoia de a se susține cheltuelile de deplasare și întreținere a echipelor de lucru, care să execute cercetări în diferite părți ale țării, atât la oraș cât și la sat. Laboratorul de Psihologie experimentală al Universității din București, a început foarte sistematic această activitate reușind să ajungă la rezultate extrem de importante; însă, față de scopurile pe care și le propune, mijloacele de care dispune sunt cu totul insuficiente. De aceea, apelăm la publicul înțelegător, la toți aceia care sunt pătrunși de rostul unor asemenea cercetări, la toți oamenii de bine care doresc promovarea unei psihologii *românești*, la toți aceia care vor să cunoască însușirile sufletești, aptitudinile și vocația poporului român, — să sprijine activitatea noastră. Orice donație, cât de mică, va fi binevenită. Cu sumele adunate se va împlini o activitate de care vor profita toți, căci Laboratorul înțelege să pună rezultatele la dispoziția tuturor.

Donați pentru cercetările românești de psihologie! Sumele

se trimit direct pe adresa Laboratorului de Psihologie experimentală, str. Edgard Quinet, Universitatea din București, cu mențiunea „donație pentru Laborator”. Persoanele și instituțiile care donează cel puțin două mii lei, sunt considerate „membri donatori ai Societății române de cercetări psihologice”.

Profesor C. Rădulescu-Motru

Au achitat abonamentul complet

până la 1 Oct. 1937:

Circ. Bălătești: Gh. Savinescu, V. Cuceș, V. Popescu, M. Ciudin, Gh. Luca, C. Răscănescu, Aurel Vasiliu, Ludovica Sucoverschi, Elvira Mihai, Ion Agapescu, Const. Grigoraș, Gh. Cercel, Anton Timofte, M. David, N. Oancea, Vasile Boancă, V. Catană, Victoria Munteanu.

Circ. Bodești: Ion Tărăboi, Ion Bordeianu, Gh. Catană, C. Bostan, Ion Arhirie, Natalia Grosu, V. Dorohonceanu, Ana Iosub, V. Hizan, Gh. Idiceanu, Eufrosina Ostahie, Alex. Săvescu, Pr. C. Cojocar, Gh. Popescu, Alex. Ștefănescu, Gr. Iliescu, Const. Rusu, Ion Lămătic, N. Gheorgheasa, Elisa Brânză, Ioana Craiu, D. Panaitescu, Aristița Condurache, Const. Cazacu, Aurelia Miron, Ion Humă, Mihai Avadanei, Ana Gătej, Ion Ionescu.

Circ. Broșteni: Aurel Baci, Elena Sandescu, Ioana Heth, Gh. Mrejeru, Const. Popescu, Maria Popa, Const. Popovici, Ion Cristali, D-tru Mohoreanu Elena Alexan, Anton Marin, Const. Berbecaru, Vas. Vasiliu, D-tru Popovici, Vasile Lămătic, Ion Luca, I. Arsinte, Vas. Tărăță, Const. Romanescu, I. Popescu, Petru Cimpoeșu, Ion Olaru, Veronim Maria, Vas. Hârlea, Gh. Broșteanu, Olimpia Costea, Gh. Potop, Elisabeta Pușcașu, Ion Alexandrescu, Pr. I. Nicolau, *Circ. Borlești:* Th. Nastasă, Const. Hoiescu, Maria Donea, Ioan Iliescu, Alex. Crivăț, Gavril Cristea, Alex. Zavate, Nat. Dumitriu, Ion Blaga, Adela Alexandrescu, Const. Coman, Gh. Dumitriu, Aurelia Mancaș, Gh. Radu, Petru Popovici, Cons. Pădure, Zinca Crăciun, Const. Botez, Popa Virgil, Nec. Bejan, Vas. Petrovici, Cercelar, Ion.

Circ. Bărgăuani: Ion Ostahie, Gh. Mancaș, Gr. Laiu, Vas. Vasiliu, Const. Rotaru, Vas. Dumitriu, Alex. Dabija, Ion Popa, Traian Șerpișanu, Ion Asoficăi, Th. Stan, Vas. Șopron, Ion Crăciun.

Circ. Dochia: Iacob N. Surica, Maria Andronic, N. Dandu, Nat. Gospodaru, Laurențiu Popa, Mihai Andriescu, Gh. Adăscăliței, Const. Apostolescu, Gh. Mareș, Vasile Dăscălescu, N. Moga, Const. Nicolau, Vas. Tinică, Nec. Vartolaș, Gh. Doroftei, Gh. Lungu, Maria Mihăilescu, D-tru Borș, D-tru Sandu.

(Va urma)

Orice schimbare de domiciliu ca și orice nemulțumire se va comunica D-lui M. Avadanei, secretarul comitetului (Școala Normală de băieți). Manuscrisele se vor trimite pe adresa D-lui prof. V. Țăranu, Piatra-N. până la 15 a luni.

==
==
„GH. ASACHI“
TIPOGRAFIE, STERIOPIE
LEGĂTORIE DE CĂRȚI
— 1937 —
==
==

D-sale

D^{luc}

Comuna *Petră-Rareș*
Judetul *hato n*